

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
REPORTS DE LA RECERCA A CATALUNYA
2003-2009
Geografia i demografia

Report elaborat per Abel Albet i Mas i Maria Dolors Garcia Ramon

Aquest estudi ha comptat amb el suport i la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, i ha estat realitzat sota la direcció i cura de la Secretaria Científica i de l'Observatori de la Recerca de l'IEC.

© 2014, Institut d'Estudis Catalans
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: octubre del 2014
Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

ISBN: 978-84-9965-201-6

DOI: 10.2436/15.0110.16.7

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de *Creative Commons*. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.

Sumari

Resum	4
1. ALLÒ QUE DÈIEM.....	5
1.1. Sobre la geografia i la demografia	5
1.2. Sobre la recerca en geografia i en demografia i els problemes a l'hora d'avaluar-la	6
2. LA RECERCA INSTITUCIONAL EN GEOGRAFIA I EN DEMOGRAFIA	8
2.1. Centres de recerca d'interès geogràfic o demogràfic.....	9
2.2. Els departaments universitaris de geografia	11
2.3. Un únic centre de recerca en demografia.....	14
2.4. El personal investigador.....	15
2.5. Les infraestructures per a la recerca.....	26
2.6. Perfils dels grups de recerca	26
2.6.1. Grups de recerca consolidats.....	28
2.6.2. Altres grups de recerca.....	37
2.7. El finançament de la recerca	42
3. INDICADORS DELS RESULTATS OBTINGUTS	52
3.1. Els sexennis de recerca (trams).....	53
3.2. Rànquings per disciplines i universitats.....	55
3.3. Les revistes	57
3.4. Les publicacions i les comunicacions en congressos.....	61
3.5. Les tesis doctorals	78
4. REFLEXIONS I EXHORTACIONS PER A LA MILLORA DE LA RECERCA.....	89
4.1. Resultats.....	89
4.2. Reflexions i exhortacions.....	91
5. REPERTORI DE FONTS DOCUMENTALS A INTERNET	99
6. PRECISIONS I AGRAÏMENTS	101

Resum

El report de la recerca en geografia i demografia entre els anys 2003 i 2009 presenta una notable correlació amb els dels períodes anteriors (1990-1995 i 1996-2002). Primerament, es tracta la recerca en aquests àmbits i els problemes per avaluar-la. Després, es descriuen els diversos centres de recerca d'interès geogràfic o demogràfic. Pel que fa a la recerca demogràfica, es destaca el paper del Centre d'Estudis Demogràfics (CED), que ha esdevingut central per als estudis en aquesta matèria. També s'esmenta l'existència d'infraestructures per a la recerca, com ara les cartoteques i altres laboratoris i serveis tècnics de suport a la recerca més específicament geogràfica. Es dedica un apartat al personal investigador i un altre als grups de recerca consolidats i altres grups de recerca amb notable activitat investigadora. Finalment, s'exposen els indicadors que mesuren la producció científica d'aquest període: els sexennis de recerca (trams), els rànquings comparatius, les revistes existents, les publicacions, les tesis defensades i les comunicacions presentades.

1. ALLÒ QUE DÈIEM...

El report de la recerca corresponent a la geografia i la demografia que ara teniu a les mans presenta una notable correlació amb els dos que han estat elaborats anteriorment, corresponents als períodes 1990-1995 i 1996-2002. Aquest fet no només és degut a la continuïtat en els plantejaments metodològics i epistemològics seguits, sinó també al fet que gran part dels principis, idees, reflexions, comentaris i propostes que s'hi feien llavors, en gran mesura, segueixen sent vàlids el 2012, quan es redacta aquesta tercera edició. En aquest sentit, tot i que de l'actual report, hom pot fer-ne una lectura comprensiva en si mateix, seria convenient tenir ben a prop i ben presents els anteriors ja que, en ocasions, s'hi fa referència o se'n reproduïxen algunes idees.

Així, sense voluntat de repetir-ne els continguts, pot ser del tot oportú recordar algunes consideracions publicades en aquelles ocasions. En concret, es feia esment dels trets característics de la geografia i de la demografia contemporànies i les dificultats de base a l'hora d'elaborar informes com ara els *Reports de la recerca* de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC).

1.1. *Sobre la geografia i la demografia*

Fa uns quants anys, doncs, hom ja remarcava:

— La impropedència de les comparacions entre les diferents branques de la ciència, atesos els distints orígens i, especialment, llurs diferents posicions en relació amb el fet científic, el nivell d'institucionalització, la rendibilitat econòmica de les seves propostes, la imatge corporativa per a la societat, etcètera.

— Pel que fa a la geografia catalana, cal tenir present que els primers llicenciats en geografia no apareixen fins ben entrada la dècada de 1970, malgrat que fa més de dos mil·lennis que hi ha estudiosos intitulats *geògrafs*; malgrat que, des de mitjan segle XIX, la geografia ja és una ciència institucionalitzada a molts països; malgrat que a Catalunya, a començament del segle XX, el paper dels geògrafs hi és especialment valorat i considerat, i malgrat que, d'ençà, la geografia catalana ha fet notables aportacions i innovacions.

— La interdisciplinarietat com a tret essencial dels estudis de la població, la consolidació de la demografia com a camp d'estudi diferenciat i les vessants quantitativa i qualitativa de la demografia. Els qui es dediquen als estudis de la població i a la demografia comparteixen objectes d'estudi, però els separen les tècniques d'anàlisi, tot i que cada dia resulten més convergents.

1.2. Sobre la recerca en geografia i en demografia i els problemes a l'hora d'avaluar-la

A l'hora de tractar la recerca en geografia i en demografia, segueix sent destacable un seguit de problemàtiques i de dificultats:

— La comunitat de geògrafs i geògrafes està integrada per moltes més persones que no pas les que posseeixen la llicenciatura, el grau o el doctorat de geografia: s'entén que «fan recerca geogràfica» tots aquells professionals que «es dediquen a la geografia», que identifiquen la seva tasca científica i acadèmica amb la geografia.

— Tanmateix, l'habitual interdisciplinarietat que caracteritza les ciències socials fa que la tasca investigadora d'algun geògraf o geògrafa sigui considerada i reivindicada des d'altres camps i que, alhora, sovint recerques essencialment geogràfiques siguin realitzades per investigadors amb altres titulacions.

— Malgrat que resulta més fàcil recollir dades a través de la feina feta en els departaments de geografia de les universitats, això no hauria d'identificar-la amb la «ciència homologable» i institucionalitzada. Darrerament, el grup de recerca ha anat ocultant la tasca de l'investigador individual (la valoració i, especialment, la quantificació del seu quefer esdevenen, però, força complexes).

— A diferència del que succeeix en la pràctica totalitat de la resta de ciències a Catalunya (fins i tot en altres ciències socials i humanes), no hi ha cap centre o institut específicament dedicat a la recerca geogràfica (sí que n'hi ha de demografia). A més, la que es fa en universitats es du a terme en departaments que sovint no són exclusivament de geografia, sinó compartits amb altres ciències (història, història de l'art, sociologia, humanitats). En ocasions, la docència i la recerca en geografia es consideren dins el domini de les ciències socials, i en d'altres, dins el de les humanitats.

— En el nostre país hi ha una estreta relació entre la demografia i la geografia: el perfil dels demògrafs prové de disciplines afins (geografia, estadística, sociologia, economia, antropologia, història), tot i que avui l'existència de mestratges i de doctorats

de demografia (com ara el de la Universitat Autònoma de Barcelona [UAB]) n'orienta decisivament la formació.

— Tal com passa en altres ciències socials, en la geografia la frontera entre la recerca bàsica-teòrica i la recerca aplicada en ocasions és ben poc precisa: si en dècades anteriors, això era degut a què la mancança (o la feblesa) de la geografia acadèmica obligava que les propostes d'estudis aplicats incloguessin quasi sempre una reflexió teòrica i el plantejament d'unes hipòtesis a validar, en els darrers anys la ràpida i intensa evolució del territori requereix un exercici constant de reconsideració dels principis i de les pautes d'anàlisi.

— Malgrat l'alt component de recerca que mantenen la gran majoria dels estudis fets des de la geografia i la demografia, una part d'aquests sorgeix de la demanda de les diverses administracions públiques, que sovint no tenen ni el temps ni la voluntat de desenvolupar marcs conceptuals de recerca. Així doncs, predominen les propostes fetes a partir de problemàtiques concretes, quasi sempre encarregades a gabinets d'estudis privats, a centres d'estudis interdisciplinaris (socioeconomicoterritorials) de titularitat pública o als mateixos departaments universitaris. Amb tot, cal reconèixer que, entre el 1985 i el 2005, l'increment en els pressupostos institucionals per a la recerca ha permès incrementar el nombre i la qualitat de les recerques, així com la llibertat dels investigadors i investigadores per proposar les temàtiques de recerca i orientar-ne el desenvolupament.

— Si es tracta de quantificar i valorar la recerca feta fora de les universitats, hi ha una dificultat òbvia a l'hora de discriminar els estudis per encàrrec que fan les administracions (i que contenen un alt component de recerca) dels que són simples informes o una revisió o ordenació d'informació preexistent.

— La creixent interdisciplinarietat que caracteritza el conjunt de les ciències socials té en la geografia una llarga tradició: molts geògrafs i geògrafes participen d'una manera habitual en equips plurals, que no fan sinó assegurar el mutu enriquiment i incrementar la qualitat de la recerca feta, però se'n difumina l'adscripció disciplinària.

— En la geografia cada vegada es fa més palesa la dissociació entre l'objecte d'estudi i el subjecte de la recerca: les administracions públiques i les institucions privades, quan detecten una problemàtica de tipus territorial, es plantegen qui pot aportar solucions al tema independentment de la formació acadèmica. Els professionals de la geografia hi concorren amb altres experts (sovint de manera conjunta i no pas única), de manera que queda diluïda gran part de la vinculació directa, exclusiva i

excloent entre investigador i tema d'estudi, entre llicenciatura o grau i professió. Així, molt sovint, el caràcter multidisciplinari de la recerca pot amagar el protagonisme del professional de la geografia.

2. LA RECERCA INSTITUCIONAL EN GEOGRAFIA I EN DEMOGRAFIA

Com suara es recordava, en la geografia (i també en la demografia) es prodiguen els estudiosos que treballen de manera individualitzada fora dels àmbits estrictament acadèmics; alhora, una important i interessant recerca resta amagada o despersonalitzada sota l'anònima coberta d'informes, dictàmens o altres tipus de literatura grisa feta des de les administracions públiques. A més, la difusió de la recerca feta de manera individual o aïllada o en centres i entitats privats, sovint, passa també per canals no acadèmics i, doncs, a vegades, no fàcilment ressenyables. En qualsevol cas, ser integrant d'una comunitat disciplinària que té més de mil membres en actiu, a vegades, té avantatges i, a vegades, inconvenients: és tan fàcil conèixer estudis i investigadors amb una difusió reduïda com, per les mateixes raons, ignorar-los perquè passen desapercibuts pel fet d'emprar canals paral·lels però no connectats amb els propis.

En aquest sentit, seria possible identificar l'existència de geografia (i de recerca geogràfica) en organismes, institucions i administracions públiques diversos, relacionant-la, molt sovint, amb l'existència de geògrafs i geògrafes en els corresponents llocs de treball i amb l'orientació geogràfica que ells i elles han sabut i volgut donar a la seva tasca. En altres casos, però, malgrat que es tracti de centres de recerca on es realitzen estudis pròpiament geogràfics, els geògrafs i la geografia pràcticament no hi són presents.

2.1. Centres de recerca d'interès geogràfic o demogràfic

Així, hom pot identificar recerques d'interès geogràfic o demogràfic en els centres següents:

- diverses direccions generals dels llavors anomenats Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca i Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural de la Generalitat de Catalunya
- diversos departaments i seccions de les diputacions de Barcelona i de Girona
- nombrosos observatoris econòmics i socials de ciutats grans i mitjanes de Catalunya
- els serveis ambientals o d'estadística d'ajuntaments i consells comarcals
- Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (MMAMB)
- Barcelona Regional (BR)
- Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC; Generalitat de Catalunya)
- Institut de Geomàtica (Generalitat de Catalunya i Universitat Politècnica de Catalunya [UPC])
- Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT; Generalitat de Catalunya)
- Institut d'Estudis Territorials (IET; Universitat Pompeu Fabra [UPF] i Generalitat de Catalunya)
- Institut d'Estudis Autonòmics (IEA; Generalitat de Catalunya)
- Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB)
- Centre de Política de Sòl i Valoracions (UPC)
- Institut Català del Sòl (INCASÒL; Generalitat de Catalunya)
- Agència de l'Habitatge de Catalunya (Generalitat de Catalunya)
- Agència de Residus de Catalunya (Generalitat de Catalunya)
- Agència Catalana de l'Aigua (ACA; Generalitat de Catalunya)
- Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals (CMIMA; Consell Superior d'Investigacions Científiques [CSIC])
- Institut de Ciències del Mar (CSIC)
- Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CEAB; CSIC)
- Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF; Generalitat de Catalunya, UAB, Universitat de Barcelona [UB], IEC, Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària [IRTA] i CSIC)
- IRTA (Generalitat de Catalunya)
- Institut Català de Ciències del Clima (IC3; Generalitat de Catalunya i UB)

- Centre en Canvi Climàtic (C3; Universitat Rovira i Virgili [URV])
- Servei Meteorològic de Catalunya (Generalitat de Catalunya)
- Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera (CSIC)
- Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè (LEGEF; IEC)
- Centre Tecnològic Forestal de Catalunya
- Centre de Recerca d'Alta Muntanya (CRAM; UB)
- Centre Internacional d'Investigació dels Recursos Costaners (CIIRC; Generalitat de Catalunya i UPC)
- Institució Catalana d'Història Natural (IEC)
- Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA; UAB)
- Institut de Medi Ambient (IMA; Universitat de Girona [UdG])
- Observatori del Paisatge
- Càtedra de Geografia i Pensament Territorial (UdG i Ajuntament d'Olot)
- Càtedra d'Estudis Urbans, Territorials i Ciutats Intermèdies de Lleida (Universitat de Lleida [UdL])
- Observatori de la Fundació d'Estudis Turístics Costa Daurada
- Centre d'Estudis i Documentació Internacionals a Barcelona (CIDOB)
- Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI; CIDOB, UAB, UB, Universitat Oberta de Catalunya [UOC], UPC i UPF)
- Institut Universitari d'Estudis Europeus (Generalitat de Catalunya i UAB)
- Institut Europeu de la Mediterrània (IEMed; Generalitat de Catalunya, Ministeri d'Afers Exteriors i Ajuntament de Barcelona)
- Institut d'Estudis Internacionals i Interculturals (UAB)
- Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS; UAB)
- Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP; UAB)
- Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere (IIEDG; UB, UAB, UPC, UdL, UdG, URV i Universitat de Vic [UVic])
- Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU; Ajuntament de Barcelona, Diputació de Barcelona, UAB, UB i UOC)
- el mateix IEC..., i un llarg etcètera.

Igualment, cal remarcar els grups de voluntariat o els gabinets públics i privats d'estudis, com ara la Xarxa de Custòdia del Territori, el Consorci de Recursos per a la Integració de la Diversitat (CRID) o l'Agència d'Ecologia Urbana de Barcelona, per esmentar-ne només alguns d'entre els molts que duen a terme activitats diverses

relacionades, d'una manera o una altra, amb el territori i els seus habitants.

Sigui com sigui, per dur a terme una anàlisi quantitativa essencial de la recerca feta en geografia i en demografia a Catalunya, resulta òptim fer una consideració més específica dels departaments universitaris de geografia i de l'únic centre superior de recerca en demografia existents avui al nostre país. En tot cas, són aquí especialment aplicables aquelles precaucions sobre el que ha de ser considerat ciència homologable i institucionalitzada: certament, als centres universitaris es du a terme la major part de la producció científica, però aquesta no és l'única, ni l'exclusiva ni necessàriament la més vàlida. Tanmateix, a efectes pràctics d'aquest report, interessa remarcar el paper cabdal dels departaments de geografia de les universitats públiques de Catalunya: aquells que integren professorat de les àrees de coneixement anomenades *anàlisi geogràfica regional*, *geografia física* i *geografia humana*, que, suposadament, defineixen la disciplina geogràfica i contribueixen de manera essencial a configurar la docència universitària en geografia i els programes de doctorat vinculats.

2.2. Els departaments universitaris de geografia

A Catalunya, són diversos els departaments universitaris responsables d'oferir i impartir els estudis necessaris per obtenir els títols de grau (vinculats a la geografia) i els títols de postgrau (relacionats amb la geografia i la demografia). En el període 2003-2009, alhora que s'implanten els estudis amb el nou format de grau, coexisteixen amb les anteriors llicenciatures. També, la pràctica totalitat dels estudis de postgrau (màsters i doctorats) es revisa en profunditat. Així, en l'etapa 2003-2009, l'oferta d'estudis públics (oficials) relacionats amb la geografia i la demografia és la següent:

a) Universitat Autònoma de Barcelona

- Departament de Geografia
  - llicenciatura de geografia
  - grau de geografia i ordenació del territori.

Organitza i imparteix:

- màster d'Estudis territorials i de la població: especialitat de demografia i especialitat d'ordenació del territori, desenvolupament local i planificació territorial

— programa de doctorat de Demografia (amb Menció de Qualitat i Menció cap a l'Excel·lència)

— programa de doctorat de Geografia (amb Menció de Qualitat i Menció cap a l'Excel·lència).

Participa en:

— màster d'Estudis de dones, gènere i ciutadania (IIEDG)

— màster interuniversitari de Planificació i polítiques per a les ciutats, l'ambient i el paisatge (UAB, UdG, Universitat IUAV [Institut Universitari d'Arquitectura de Venècia] de Venècia, Universitat de Sàsser i Universitat Tècnica de Lisboa)

— màster d'Estudis ambientals (UAB)

— màster d'Integració europea (UAB)

— màster de Formació del professorat d'educació secundària obligatòria i batxillerat, formació professional i ensenyaments d'idiomes (UAB).

b) Universitat de Barcelona

- Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional

- Departament de Geografia Humana

- llicenciatura de geografia

- grau de geografia.

Organitza i imparteix:

- màster europeu de Planificació territorial i gestió ambiental

- programa de doctorat de Geografia, planificació territorial i gestió ambiental

- programa de doctorat de Geografia aplicada i recerca avançada (iniciat el curs 2006-2007, amb Menció de Qualitat en el mateix curs 2006-2007)

- programa de doctorat de Gestió ambiental, paisatge i geografia (fins al curs 2005-2006, amb Menció de Qualitat des del 2003)

- programa de doctorat de Planificació territorial i desenvolupament regional (fins al curs 2005-2006, amb Menció de Qualitat des del 2003)

- programa de doctorat de Dinàmiques urbanes i organització del territori (fins al curs 2005-2006)

- programa de doctorat de Pensament geogràfic i organització del territori.

c) Universitat de Girona

- Departament de Geografia (fins al juliol del 2009, dins el Departament de Geografia, Història i Història de l'Art)

- llicenciatura de geografia
- grau de geografia, ordenació del territori i gestió del medi ambient.

Organitza i imparteix:

- màster interuniversitari de Planificació i polítiques per a les ciutats, l'ambient i el paisatge (UAB, UdG, Universitat IUAV de Venècia, Universitat de Sàsser i Universitat Tècnica de Lisboa)

- programa de doctorat de Medi ambient: itinerari de geografia en ordenació del territori i gestió del medi ambient (a l'IMA).

Participa en:

- màster de Medi ambient
- màster de Direcció i planificació del turisme
- màster de Ciència i tecnologia de l'aigua
- màster de Gestió del patrimoni cultural en l'àmbit local
- màster d'Iniciació a la recerca en humanitats
- màster d'Estudis de dones, gènere i ciutadania (IIEDG)
- màster de Formació del professorat d'educació secundària obligatòria i batxillerat, formació professional i ensenyaments d'idiomes
- programa de doctorat de Ciències experimentals i sostenibilitat
- programa de doctorat de Turisme, dret i empresa.

d) Universitat de Lleida

- Departament de Geografia i Sociologia

- llicenciatura de geografia
- grau de geografia i ordenació del territori.

Participa en:

- programa de doctorat La construcció europea: societat, cultura, dret i educació.

e) Universitat Rovira i Virgili

- Departament de Geografia (fins a l'abril del 2006, dins el Departament d'Història, Història de l'Art i Geografia)

- llicenciatura de geografia
- grau de geografia i ordenació del territori.

Organitza i imparteix:

- màster de Planificació territorial: informació, eines i mètodes
- programa de doctorat de Canvi climàtic
- programa de doctorat de Turisme i oci.

A la UPF, els professors de l'àrea de Geografia Humana imparteixen docència dins el grau d'humanitats. En el cas de la UdL, el professorat vinculat a l'àrea de Geografia Física no pertany al Departament de Geografia i Sociologia, sinó al Departament de Medi Ambient i Ciències del Sòl, més proper a les disciplines «de ciències». En les universitats de titularitat o gestió privada on s'ofereix el grau d'humanitats (Universitat Internacional de Catalunya), les corresponents assignatures relacionades amb la geografia no sempre són impartides per geògrafs o geògrafes; contràriament, en ocasions, determinades assignatures d'altres graus (com, per exemple, els vinculats amb el turisme o l'economia) són dictades per geògrafs (UVic, UOC).

2.3. Un únic centre de recerca en demografia

L'existència a Catalunya d'un únic centre especialitzat en recerca i formació en demografia, com és el CED (consorci públic constituït per la Generalitat de Catalunya i la UAB el 1984), fa que en aquest cas les demandes de recerca estiguin molt més focalitzades. Així, malgrat la docència i la recerca demogràfiques que es fan als departaments universitaris de geografia (UAB i UB, essencialment), el CED ha esdevingut central pel que fa als estudis en aquesta matèria, tant en els de caràcter aplicat com en els de recerca bàsica. La principal especificitat del CED és la preocupació per no allunyar-se del que hom considera el nucli central de la demografia: els mètodes i les tècniques, els subjectes i els enfocaments estrictament i pròpiament demogràfics; tot i això, el CED manté una certa vinculació amb el territori, fruit dels estrets contactes amb el Departament de Geografia de la UAB.

2.4. El personal investigador

El personal titular adscrit a les universitats públiques té, segons la legislació vigent, funcions relacionades tant amb la docència com amb la recerca. Tanmateix, el cert és que les places existents en aquests organismes es concedeixen exclusivament en relació amb la docència i, més concretament, amb l'estructura dels plans d'estudi de cada departament universitari, de manera que les necessitats i l'orientació de la recerca no són mai un criteri decisiu ni en la provisió ni en l'adjudicació de les places. Tot i aquella precaució legal de dedicació equilibrada entre la docència i la recerca, cal reconèixer que la gran majoria del professorat universitari té en la docència la seva activitat acadèmica principal.

Malgrat aquesta constatació, la tasca investigadora del professorat universitari dels departaments on s'imparteix geografia resulta clau per llistar i avaluar la recerca en geografia feta al nostre país, sobretot davant el fet que no hi ha instituts o centres oficials de recerca en geografia, ni, pràcticament, hi ha places dedicades únicament a investigadors d'aquesta disciplina. A més, i davant la complexitat, abans esmentada, en la definició de qui és geògraf i de què és geografia, la producció realitzada per aquest professorat esdevé un punt de referència obligat.

Tant l'increment espectacular de places del personal docent i investigador (PDI) observat en el període 1990-1995 com el ja més moderat mantingut entre el 1996 i el 2002 podrien conduir a una visió excessivament optimista respecte a l'augment del nombre de persones potencialment dedicades a la recerca geogràfica. Tanmateix, la major part d'aquells augments tenia l'explicació en els canvis en els plans d'estudi (1991-1992) o en les modificacions que havia d'introduir la nova legislació universitària (2002-2003). En el període ara considerat (2003-2009, vegeu la taula 1), el nombre de professorat de geografia amb contracte estable (catedràtics i titulars) s'estanca, mentre que apareixen les figures docents vinculades a la Llei de reforma universitària (LRU), com ara els lectors i els agregats, i, sobretot, s'estén de manera molt notable la figura del professorat associat i amb contractes precaris (en algunes universitats, com és el cas de la UAB, arriba a suposar una proporció notable del total del professorat).

TAULA 1
*Personal docent i investigador de les universitats catalanes adscrit a les àrees de coneixement
 d'anàlisi geogràfica regional, geografia física i geografia humana (2003-2009)*

<i>Total</i>									
<i>Any</i>	<i>CU</i>	<i>TU</i>	<i>TEU</i>	<i>Agregats/des</i>	<i>Lectors/es</i>	<i>Associats/des</i>	<i>Emèrits/es</i>	<i>Altres</i>	<i>Total</i>
2003	20	74	15	n. a.	n. a.	45	1	1	156
2004	23	74	11	n. a.	n. a.	46	0	2	156
2005	23	71	12	n. a.	3	43	0	2	154
2006	23	68	11	1	6	46	0	3	158
2007	24	67	11	3	6	59	1	4	175
2008	24	68	11	4	7	50	2	6	172
2009	24	64	9	4	8	51	0	8	168

<i>Universitat Autònoma de Barcelona</i>									
<i>Any</i>	<i>CU</i>	<i>TU</i>	<i>TEU</i>	<i>Agregats/des</i>	<i>Lectors/es</i>	<i>Associats/des</i>	<i>Emèrits/es</i>	<i>Altres</i>	<i>Total</i>
2003	5	25	4	n. a.	n. a.	19	1	1	55
2004	5	24	3	n. a.	n. a.	21	0	2	55
2005	5	23	4	n. a.	2	19	0	2	55
2006	7	20	3	0	3	25	0	3	61
2007	7	20	3	1	3	27	0	4	65
2008	6	24	3	1	3	27	0	5	69
2009	7	23	2	1	4	26	0	6	69

<i>Universitat de Barcelona</i>									
<i>Any</i>	<i>CU</i>	<i>TU</i>	<i>TEU</i>	<i>Agregats/des</i>	<i>Lectors/es</i>	<i>Associats/des</i>	<i>Emèrits/es</i>	<i>Altres</i>	<i>Total</i>
2003	8	26	6	n. a.	n. a.	4	0	0	44
2004	12	25	3	n. a.	n. a.	4	0	0	44
2005	12	25	3	n. a.	0	6	0	0	46

2006	10	26	3	1	1	4	0	0	45
2007	11	24	3	2	1	6	1	0	48
2008	12	22	3	2	1	5	1	1	47
2009	11	18	3	2	2	7	0	1	44

<i>Universitat de Girona</i>									
<i>Any</i>	<i>CU</i>	<i>TU</i>	<i>TEU</i>	<i>Agregats/des</i>	<i>Lectors/es</i>	<i>Associats/des</i>	<i>Emèrits/es</i>	<i>Altres</i>	<i>Total</i>
2003	2	9	2	n. a.	n. a.	10	0	0	23
2004	2	12	1	n. a.	n. a.	9	0	0	24
2005	2	11	1	n. a.	0	9	0	0	23
2006	2	11	1	0	0	9	0	0	23
2007	2	12	1	0	0	18	0	0	33
2008	2	12	1	1	1	11	0	0	28
2009	2	12	0	0	0	11	0	0	25

<i>Universitat de Lleida</i>									
<i>Any</i>	<i>CU</i>	<i>TU</i>	<i>TEU</i>	<i>Agregats/des</i>	<i>Lectors/es</i>	<i>Associats/des</i>	<i>Emèrits/es</i>	<i>Altres</i>	<i>Total</i>
2003	3	7	2	n. a.	n. a.	3	0	0	15
2004	2	7	2	n. a.	n. a.	4	0	0	15
2005	2	7	2	n. a.	1	2	0	0	14
2006	2	6	2	0	1	2	0	0	13
2007	2	6	2	0	1	3	0	0	14
2008	2	5	2	0	1	4	1	0	15
2009	2	5	2	0	1	5	0	1	16

<i>Universitat Pompeu Fabra</i>									
<i>Any</i>	<i>CU</i>	<i>TU</i>	<i>TEU</i>	<i>Agregats/des</i>	<i>Lectors/es</i>	<i>Associats/des</i>	<i>Emèrits/es</i>	<i>Altres</i>	<i>Total</i>
2003	0	1	0	n. a.	n. a.	0	0	0	1
2004	0	1	0	n. a.	n. a.	0	0	0	1
2005	0	1	0	n. a.	0	0	0	0	1
2006	0	1	0	0	0	1	0	0	2
2007	0	1	0	0	1	1	0	0	3
2008	0	1	0	0	1	1	0	0	3
2009	0	2	0	0	0	0	0	0	2

<i>Universitat Rovira i Virgili</i>									
<i>Any</i>	<i>CU</i>	<i>TU</i>	<i>TEU</i>	<i>Agregats/des</i>	<i>Lectors/es</i>	<i>Associats/des</i>	<i>Emèrits/es</i>	<i>Altres</i>	<i>Total</i>
2003	2	6	1	n. a.	n. a.	9	0	0	18
2004	2	5	2	n. a.	n. a.	8	0	0	17
2005	2	4	2	n. a.	0	7	0	0	15
2006	2	4	2	0	1	5	0	0	14
2007	2	4	2	0	0	4	0	0	12
2008	2	4	2	0	0	2	0	0	10
2009	2	4	2	1	1	2	0	0	12

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Secretaria d'Universitats i Recerca (Generalitat de Catalunya), aportades per l'OR-IEC.

n. a.: no aplicable.

CU: catedràtics i catedràtiques d'universitat.

TU: titulars d'universitat.

TEU: titulars d'escola universitària.

D'aquest període, hom també en pot destacar que l'índex de masculinització és molt superior al del període anterior, sobretot en el professorat a temps complet. Les corresponents ràtios de masculinitat són especialment altes a la UdL, la UPF i la URV (vegeu la taula 2). El personal tècnic de suport a la recerca és l'única categoria en la qual les dones són majoritàries. Mentre que la resta de les ciències socials i humanes mantenen unes proporcions entre professors i professores similars a les de l'alumnat universitari, i mentre que s'observa un nombre creixent de professores en totes les disciplines (també, en les de caràcter tècnic), la geografia presenta una tendència diferent, les causes de la qual es deuen a distints factors, entre els quals la creixent tecnificació de la disciplina geogràfica.

TAULA 2

Personal docent i investigador de les universitats catalanes adscrit a les àrees de coneixement d'anàlisi geogràfica regional, geografia física i geografia humana, segons el gènere (2008-2009)

	UAB		UB		UdG		UdL		UPF		URV		Total		Total	Ràtio
	h	d	h	d	h	d	h	d	h	d	h	d	h	d	h + d	h/d
CU	3	4	11	1	1	1	2	0	0	0	2	0	19	6	25	3,16
TU	16	9	12	9	9	5	2	2	2	0	3	2	44	27	71	1,63
TEU	1	2	0	3	0	0	1	1	0	0	2	0	4	6	10	0,67
AS	6	0	8	2	5	3	0	0	0	0	18	2	37	7	44	5,29
A/L	4	0	2	0	2	1	1	0	0	0	1	1	10	2	12	5,00
B	11	5	9	5	3	2	0	0	0	0	2	2	25	14	39	1,79
Emèrits	0	6	2	3	0	0	1	0	0	0	0	0	3	9	12	0,33
Altres	19	6	1	0	0	0	4	0	0	0	1	1	25	7	32	3,57
Total	60	32	45	23	20	12	11	3	2	0	29	8	167	78	245	2,14

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Secretaria d'Universitats i Recerca (Generalitat de Catalunya), aportades per l'OR-IEC.

h: homes.

d: dones.

AS: associats i associades.

A/L: ajudants i lectors.

B: becaris i becàries postgraduats.

Segons un estudi recent finançat per l'IEC, un tret destacable en el professorat dels departaments de geografia de Catalunya és la progressiva masculinització (contràriament al que està passant en el conjunt del professorat universitari català), especialment si hom té en compte l'estructura d'edats (taula 3). Si el curs 1998-1999, la ràtio de masculinitat per als menors de trenta anys era de 2,2, i de 2,0 per als majors de seixanta anys, quinze anys més tard s'hauria esperat una relació de masculinitat més alta per a les edats més madures i més reduïda per a les joves, però la realitat és pràcticament la inversa, fet que és ben significatiu si hom té en compte que els menors de trenta anys haurien de ser el futur del professorat universitari. Una possible explicació seria que la geografia a Catalunya, per una banda, cada vegada és més tècnica, i aquest tipus d'enfocament atrau més els homes. D'altra banda, les dificultats, la competitivitat i l'allargament del període de formació i d'estabilització laboral acadèmica estarien contribuint a què, de nou, siguin les dones les que primer i més sovint abandonin aquesta carrera vers la consolidació dels llocs de treball, davant els problemes per combinar-la amb l'etapa reproductiva.

TAULA 3

Personal docent i investigador de les universitats catalanes adscrit a les àrees de coneixement d'anàlisi geogràfica regional, geografia física i geografia humana, segons el gènere i l'edat (1998-1999 i 2008-2009)

1998-1999						
	<i>h</i>		<i>d</i>		<i>Total</i>	<i>Ràtio</i>
<i>Edats</i>	<i>Nombre</i>	%	<i>Nombre</i>	%	<i>h + d</i>	<i>h/d</i>
< 30 anys	11	6,88	5	3,13	16	2,20
30-45 anys	53	33,13	29	18,13	82	1,82
46-60 anys	35	21,88	21	13,13	56	1,67
> 60 anys	4	2,50	2	1,25	6	2,00
Total	103	64,38	57	35,63	160	1,81

2008-2009						
	<i>h</i>		<i>d</i>		<i>Total</i>	<i>Ràtio</i>
<i>Edats</i>	<i>Nombre</i>	%	<i>Nombre</i>	%	<i>h + d</i>	<i>h/d</i>
< 30 anys	33	13,47	18	7,35	51	1,83
30-45 anys	63	25,71	23	9,39	86	2,74
46-60 anys	53	21,63	24	9,80	77	2,21
> 60 anys	18	7,35	13	5,31	31	1,39
Total	167	68,16	78	31,84	245	2,14

Font: elaboració pròpia a partir de les dades obtingudes en el programa de recerca dirigit per Maria Dolors Garcia Ramon «Presència, producció científica i estatus de les dones a l'acadèmia: la geografia a les universitats públiques dels Països Catalans» (Institut d'Estudis Catalans, convocatòria de programes de recerca 2008-2010).

En general, en aquest període, el personal del CED ha tingut una expansió considerable (sobretot, si es compara amb l'evolució dels departaments universitaris), fins a establir-se a prop dels trenta investigadors (vegeu la taula 4). L'índex de masculinització es manté alt al CED.

TAULA 4
Personal investigador vinculat al Centre d'Estudis Demogràfics (2003-2009)

Any	Personal investigador a temps complet		Personal investigador associat		Personal investigador visitant		Personal tècnic de suport a la recerca		Becaris i becàries FPI		Total		Ràtio h/d	
	h	d	h	d	h	d	h	d	h	d	h	d		Total
2003	9	2	1	3	0	3	4	3	1	1	15	12	27	1,25
2004	10	1	3	3	1	0	4	5	5	1	23	10	33	2,30
2005	10	1	4	2	2	2	2	7	1	7	19	19	38	1,00
2006	10	4	4	2	3	0	4	5	3	3	24	14	38	1,71
2007	8	1	5	2	4	5	6	6	5	5	28	19	47	1,47
2008	10	7	7	2	3	1	3	4	3	3	26	17	43	1,53
2009	9	5	8	2	2	5	3	5	2	0	24	17	41	1,41

Font: elaboració pròpia a partir de la memòria de recerca del CED

En la darrera etapa, també ha estat molt significatiu l'estancament en el nombre de beques de Formació de Personal Investigador (FPI) per a joves llicenciats o graduats. L'atorgament d'aquestes beques procedeix ara de diverses institucions (Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, Ministeri de Ciència i Tecnologia, Generalitat de Catalunya, les respectives universitats), però totes tenen l'objectiu de permetre realitzar estudis doctorals. Malgrat l'excel·lent oportunitat que suposen aquestes beques, s'han continuat identificant amb una situació de precarietat, no només per les condicions contractuals i salarials, sinó també per les enormes dificultats d'inserció laboral un cop acabat el termini de gaudi de les beques. Efectivament, la manca d'una política global de recerca i la inexistència de places d'investigador pròpiament dites fan que la gran majoria de becaris no puguin continuar vinculats als centres de recerca o de docència universitària i que, en el millor dels casos, continuïn la relació amb l'acadèmia a través de noves beques (sovint postdoctorals), contractes inestables o discontinus relacionats amb projectes o convenis o, fins i tot, vincles en fals com a professorat associat. I, tot plegat, arrossegant una situació de precarietat i incertesa laboral fins a edats prou madures.

També és un fet constatat l'expansió en la quantitat de personal investigador (PI) vinculat a projectes finançats de recerca (sovint amb administracions públiques) o convenis de transferència de tecnologia. Aquest darrer cas cal relacionar-lo amb la funció creixent de molts investigadors, grups de recerca i departaments universitaris com a receptors d'encàrrecs per part de les administracions públiques o, fins i tot, d'empreses privades o semipúbliques. Malgrat que això suposa una sortida laboral per a molts investigadors formats a l'acadèmia, sovint és vist com una forma de competència desigual envers els gabinets d'estudis i les empreses privades.

Els programes de beques postdoctorals (vegeu la taula 5) han tingut escasses repercussions en els departaments de geografia durant aquest període, encara que s'ha de destacar la UAB, que acapara set beques d'un total de setze de tots els programes postdoctorals: s'han concedit poques beques Ramón y Cajal (tres a la UAB, una a la UB i una al CED) i el nombre de beques del Programa Beatriu de Pinós ha estat també molt baix (només tres beques), talment com el Programa Juan de la Cierva (vuit beques concedides).

TAULA 5
Contractes i beques postdoctorals concedits (2003-2009)

<i>Total</i>				
<i>Any</i>	<i>Programa Ramón y Cajal^a</i>	<i>Programa Juan de la Cierva^b</i>	<i>Programa Beatriu de Pinós^c</i>	<i>Total</i>
2003	1	n. a.	n. a.	1
2004	1	0	n. a.	1
2005	0	1	n. a.	1
2006	1	1	1	3
2007	1	1	1	3
2008	0	3	1	4
2009	1	2	0	3
Total	5	8	3	16

<i>Universitat Autònoma de Barcelona</i>				
<i>Any</i>	<i>Programa Ramón y Cajal^a</i>	<i>Programa Juan de la Cierva^b</i>	<i>Programa Beatriu de Pinós^c</i>	<i>Total</i>
2003	1	n. a.	n. a.	1
2004	1	0	n. a.	1
2005	0	0	n. a.	0
2006	0	1	1	2
2007	1	0	1	2
2008	0	1	0	1
2009	0	0	0	0
Total	3	2	2	7

<i>Universitat de Barcelona</i>				
<i>Any</i>	<i>Programa Ramón y Cajal^a</i>	<i>Programa Juan de la Cierva^b</i>	<i>Programa Beatriu de Pinós^c</i>	<i>Total</i>
2003	0	n. a.	n. a.	0
2004	0	0	n. a.	0
2005	0	0	n. a.	0
2006	0	0	0	0
2007	0	0	0	0
2008	0	1	0	1
2009	1	0	0	1
Total	1	1	0	2

<i>Universitat Rovira i Virgili</i>				
<i>Any</i>	<i>Programa Ramón y Cajal^a</i>	<i>Programa Juan de la Cierva^b</i>	<i>Programa Beatriu de Pinós^c</i>	<i>Total</i>
2003	0	n. a.	n. a.	0
2004	0	0	n. a.	0
2005	0	0	n. a.	0
2006	0	0	0	0
2007	0	1	0	1
2008	0	0	1	1
2009	0	0	0	0
Total	0	1	1	2

<i>Centre d'Estudis Demogràfics</i>				
<i>Any</i>	<i>Programa Ramón y Cajal^a</i>	<i>Programa Juan de la Cierva^b</i>	<i>Programa Beatriu de Pinós^c</i>	<i>Total</i>
2003	0	n. a.	n. a.	0
2004	0	0	n. a.	0
2005	0	1	n. a.	1
2006	1	0	0	1
2007	0	0	0	0
2008	0	1	0	1
2009	0	2	0	2
Total	1	4	0	5

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Ministeri de Ciència i Innovació (MICINN) i la Generalitat de Catalunya, aportades per l'OR-IEC.

a) Nous contractes laborals concedits (cinc anys de durada).

b) Nous contractes laborals concedits (tres anys de durada). El Programa Juan de la Cierva va ser creat el 2004.

c) Noves beques postdoctorals concedides en la modalitat B (dos anys de durada). El Programa Beatriu de Pinós va ser creat el 2006.

2.5. Les infraestructures per a la recerca

Encara que amb nivells, equipaments i formats força desiguals, cal esmentar l'existència de cartoteques i altres laboratoris i serveis tècnics de suport a la recerca més específicament geogràfica:

- a) Cartoteca de Catalunya (ICC)
- b) Cartoteca General (UAB)
- c) Cartoteca de la UdG
- d) Cartoteca de la UdL
- e) Laboratori d'Anàlisi i Gestió del Paisatge (UdG)
- f) Laboratori de Cartografia i Sistemes d'Informació Geogràfica (UdL)
- g) Laboratori de Cartografia i Sistemes d'Informació Geogràfica (UB)
- h) Laboratori de Cartografia i Sistemes d'Informació Geogràfica (URV)
- i) Laboratori de Climatologia (UB)
- j) Laboratori de Geografia Física (UAB)
- k) Laboratori de Geografia Física (UdG)
- l) Laboratori de Geografia Regional (UB)
- m) Laboratori d'Informació Geogràfica i Teledetecció (LIGIT, UAB)
- n) Laboratori de Planejament Territorial (UB)
- o) Servei Científicotècnic de Cartografia i Sistemes d'Informació Geogràfica (UdL)
- p) Servei de Gestió i Evolució del Paisatge (UB)
- q) Servei de Sistemes d'Informació Geogràfica i Teledetecció (SIGTE, UdG).

2.6. Perfils dels grups de recerca

Talment com la recerca feta a les universitats no és pas l'única existent, tampoc la que sorgeix en el marc dels grups universitaris de recerca no aglutina tota la producció investigadora dels departaments. Tanmateix, és ben cert que en recull una gran part i suposa un bon exponent dels grans àmbits d'interès i del tram de relacions construït per part dels investigadors. És interessant, doncs, veure quin és el perfil dels grups de recerca avui existents a les universitats públiques catalanes. La presentació que se'n fa a continuació (per l'ordre alfabètic de les denominacions oficials que consten en

el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* [DOGC]) ha estat extreta, essencialment, dels textos inclosos en els respectius webs.

2.6.1. Grups de recerca consolidats

En el marc del sistema català de recerca, desenvolupament i innovació (R+D+I), els successius Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació i Departament d'Innovació, Universitats i Empresa de la Generalitat de Catalunya han presentat (i renovat periòdicament) una llista de grups de recerca reconeguts (o consolidats) establerta a partir d'un seguit de criteris vinculats principalment a la producció científica i a la transcendència de la seva activitat. Els grups vinculats a la geografia catalana són els següents:

— Centre en Canvi Climàtic (C3; Departament de Geografia, URV). És un grup de recerca consolidat no finançat (2009 SGR 573). Aquest centre, que funciona des del 1996 com a Grup de Recerca del Canvi Climàtic, fou creat el 2008 a la URV. Es dedica a estudiar i analitzar la variabilitat i el canvi del clima a escala regional a llarg termini, mitjançant un procés exhaustiu de recopilació i processament estadístic de dades provinents d'observatoris amb una antiguitat igual o superior als quaranta o cinquanta anys. La seva activitat li ha permès disposar d'una completa radiografia de l'evolució de les temperatures i les pluges durant els darrers cent cinquanta anys a Catalunya i a tot Espanya. Tot i que la seva recerca és de caràcter descriptiu i predictiu, el cos d'informació generat per aquest grup és molt utilitzat per a les activitats de planificació. Les seves principals línies de recerca són, doncs, la detecció del canvi climàtic, l'anàlisi de les repercussions del canvi climàtic, l'estudi de les estratègies d'adaptació al canvi climàtic, la climatologia aplicada i les aplicacions de sistemes d'informació geogràfica (SIG) a l'estudi del canvi climàtic. La investigadora principal n'és Manuela Brunet India (<http://www.c3.urv.cat>).

— Conservació, etnoecologia i canvi global (Departament de Geografia, UAB). Des del 2009 és un grup de recerca emergent no finançat (2009 SGR 589). Estudia els temes relacionats amb l'impacte antròpic en el medi natural, molt especialment en els boscos. Un dels projectes més importants n'ha estat la gestió integral de la Tordera com a conca. També cal destacar l'anàlisi de l'impacte ambiental del turisme a l'Antàrtida. Aquest grup està molt relacionat amb l'ICTA i, tradicionalment, amb el Departament de

Medi Ambient i Habitatge. El grup és liderat per Martí Boada i Juncà (<http://bit.ly/1Bavtzf>).

— Equip Interfase - Grup de Recerques en Recursos Costaners, Territoris i Paisatges (Departament de Geografia, UAB). Des del 2005 és un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 1027). Equip de recerca aplicada creat el 1992 per a l'estudi i l'assessorament integrat de problemàtiques socioambientals a les zones d'interfície costaneres i marines. El 2001, l'equip amplia el seu camp de recerca quan membres del grup constitueixen i formen part del consorci internacional Centre Temàtic Europeu (ETC), que treballa per a l'Agència Europea de Medi Ambient per oferir assessorament a escala europea en gestió integrada de zones costaneres i marines, indicadors i dades per al desenvolupament sostenible, metodologies d'anàlisi ambiental, anàlisi de problemàtiques socioambientals i sistemes de geoinformació. Les principals línies de recerca són: gestió integrada de zones costaneres i activitats marítimes; turisme sostenible i desenvolupament local; metodologies d'anàlisi ambiental (comptabilitat de terres i ecosistemes); canvi climàtic i adaptació en la gestió participativa del planejament; anàlisi de xarxes urbanes i de cooperació territorial transfronterera; anàlisi espacial integrada (canvis d'ús de la terra, la costa i el mar, zones de muntanya, rius i conques fluvials, assentaments urbans i rurals...); estudi i assessorament de problemàtiques socioambientals (biodiversitat, serveis ambientals, contaminació acústica, protecció d'àrees terrestres i marines, energia, processos d'acaparament de terres), i sistemes de geoinformació i anàlisi en teledetecció (atles interactius, infraestructures de dades espacials [IDE], geonodes, SIG, estadístiques espacialitzades...). La investigadora principal n'és Françoise Breton Renard (<http://geografia.uab.es/interfase/>).

— Geografia aplicada - Applied geography (Departament de Geografia, UAB). Grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 106). El principal objectiu d'aquest grup és l'anàlisi i l'ordenació del territori del món rural. Es pretén analitzar el procés de naturbanització, entès com la construcció d'un nou teixit urbà a causa de l'atractiu paisatgístic, en paral·lel al procés de despoblament de les àrees de muntanya, i es proposen estratègies de desenvolupament local que permetin arribar a un territori rural de muntanya més sostenible. Altres àmbits paral·lels d'interès són l'estudi de l'evolució del paisatge i de les àrees de muntanya; la gestió dels espais naturals; l'impacte de l'activitat humana en el medi natural; l'anàlisi ambiental i d'usos del sòl mitjançant les imatges de satèl·lit i els SIG, amb especial atenció al sistema hídric; el

desenvolupament local i la naturbanització, tenint molt en compte el paper de la dona; la mobilitat des d'una vessant territorial, social i ambiental; el planejament d'infraestructures, equipaments o serveis; la metodologia georeferenciada i l'elaboració de taxonomies, i l'ús de mètodes i tècniques en l'anàlisi i resolució dels estudis. L'investigador principal n'és Antoni Francesc Tulla i Pujol (<http://bit.ly/ZPPUGe>).

— Grup d'Anàlisi Territorial i Desenvolupament Regional (ANTERRIT; Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, UB). És un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 253). Porta a terme les seves tasques de recerca en el camp científic de l'anàlisi geogràfica regional a diverses escales i desenvolupant diferents línies específiques d'acord amb l'especialització dels investigadors i els objectius prioritaris dels projectes en curs, amb atenció preferent a la política regional i l'ordenació del territori. L'àmbit territorial de la recerca és, en primera instància, Catalunya (tant a escala general com comarcal i municipal), tot i que sovint s'amplia al conjunt d'Espanya. Els continguts dels estudis són els propis de l'anàlisi i la diagnosi territorial, és a dir, l'aprofitament dels recursos naturals; l'estructura demogràfica i d'assentaments humans, i l'anàlisi dels sectors productius, de les infraestructures de comunicació i transport i de l'organització del territori, entre altres aspectes. L'interès aplicat de la recerca resideix en la resolució de problemes concrets de la política regional i de l'ordenació del territori: reequilibri territorial, millora de la qualitat de vida, gestió responsable dels recursos naturals i millora de les xarxes d'infraestructures de comunicació i transport, entre d'altres. El responsable del grup és Francesc López Palomeque (<http://ub.edu/anterrit>).

— Grup d'Estudi de Processos Oceànics i Climàtics (GEPOC; Departament de Geografia i ICTA, UAB). És un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 91). El grup té per objectiu l'estudi dels processos oceànics que tenen incidència sobre el clima i els cicles biogeoquímics. Els processos estudiats són de caràcter biogeoquímic, ecològic, sedimentològic o físic i estan relacionats amb la circulació oceànica, els fluxos de transferència de matèria i de partícules i els ecosistemes. S'investiga tant l'evolució d'aquests processos en el temps com l'estat actual i la seva alteració antròpica. Les àrees d'estudi cobreixen la majoria de regions oceàniques, en particular les zones polars, l'Atlàntic i la Mediterrània. Les principals línies de recerca són, doncs, el canvi climàtic i global, les geociències marines i l'oceanografia. L'investigador principal n'és Antoni Rosell i Melé (<http://grupsderecerca.uab.cat/gepoc/en>).

— Grup d'Estudis d'Història de la Cartografia (GEHC; Departament de Geografia Humana, UB). Grup de recerca consolidat no finançat (2009 SGR 1048). És un grup de recerca de caràcter interuniversitari, especialitzat en estudis d'història de la cartografia i la informació geogràfica. Des de les primeres recerques, a començament de la dècada del 1990, ha centrat la seva activitat en l'anàlisi dels projectes de modernització de la informació geogràfica a l'Espanya i a la Catalunya contemporànies. Durant els darrers anys, el GEHC ha dut a terme una important tasca de catalogació i difusió de la documentació cartogràfica estudiada. També ha esmerçat una atenció creixent en les tasques de preservació del valuós patrimoni cartogràfic del nostre país. L'investigador principal n'és Francesc Nadal Piqué (<http://www.ub.edu/gehc/index.html>).

— Grup d'Estudis de la Població (GEP; CED). És un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 30). El GEP, que aplega investigadors pertanyents o associats al CED, continua i amplia les activitats del Grup d'Estudis Històrics i Territorials de la Població de Catalunya. L'àmbit d'estudi va des dels temes relacionats amb la demografia històrica i territorial fins als vinculats amb les migracions i la família a Catalunya i arreu. També hi destaquen la reflexió i les elaboracions de caràcter prospectiu, que gaudeixen d'una particular demanda en els darrers temps. El grup té una extensa producció científica i una gran dedicació a la formació doctoral. Participa intensament en la divulgació i és referent obligat en temes demogràfics a Catalunya i a Espanya, gaudint d'una creixent reputació en els àmbits internacionals. Encapçala el grup Anna Cabré i Pla (a qui el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya atorgà la distinció d'investigadora reconeguda el 2003) i el coordina Pau Miret Gamundi (<http://www.ced.uab.cat>).

— Grup d'Estudis Demogràfics i de Migracions (GEDEM; CED). És un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 858, continuació del 2005 SGR 930). Els objectius de recerca del GEDEM són: *a*) l'anàlisi dels comportaments demogràfics diferencials de la població immigrada en els àmbits de la formació de la família (fecunditat i nupcialitat), l'escolarització i la distribució territorial; *b*) l'anàlisi de la incidència de la crisi econòmica en l'evolució de les migracions i en les condicions de vida de la població immigrada, els canvis en les migracions i la mobilitat, l'impacte sobre l'activitat i l'ocupació i els condicionants de les previsions de futur; *c*) l'anàlisi teòrica per establir una genealogia del discurs sobre la integració en relació amb la demografia, en l'àmbit internacional i nacional, i *d*) l'ampliació del banc de dades sobre

la població estrangera i les seves característiques (quantitativament i qualitativament). El grup és liderat per Andreu Domingo Valls (<http://www.ced.uab.cat>).

— Grup de Climatologia (Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, UB). És un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 443), segons la definició de la Generalitat de Catalunya, amb una composició personal multidisciplinària. Centra l'activitat investigadora en els següents aspectes: l'anàlisi de la variabilitat climàtica a diferents escales, incloent-hi el canvi climàtic; l'estudi de les modificacions climàtiques per causes urbanes; l'anàlisi estadística i sinòptica dels episodis de precipitacions intenses i de les sequeres a Espanya; l'anàlisi probabilística de la precipitació a resolució diària a la península Ibèrica, i l'estudi dels patrons sinòptics i de variabilitat de baixa freqüència a l'Europa occidental i la conca de la Mediterrània occidental. Destaca també pel seu gran paper a l'hora de propiciar l'apropament científic i popular entre la geografia i la meteorologia a Catalunya. L'investigador principal n'és Javier Martín Vide (<http://bit.ly/1rARaHG>).

— Grup de Recerca d'Anàlisi Territorial i Estudis Turístics (GRATET; Departament de Geografia, URV). Des del 2009 és un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 744). La seva activitat científica se centra en l'anàlisi de la incidència de les activitats turístiques i recreatives en la transformació del paisatge, en l'organització del territori i en la generació de noves formes de desenvolupament a escala local i regional. Aquestes investigacions es realitzen prenent com a objectes d'estudi Catalunya, la Mediterrània i, més recentment, l'Amèrica Llatina. Mitjançant l'ús de noves tecnologies i d'eines d'anàlisi específiques com ara els SIG, el GRATET desenvolupa treballs d'avaluació i simulació amb l'objectiu d'oferir serveis de planificació territorial i turística. Els principals temes d'interès són la relació entre les dinàmiques globals i les respostes locals, així com els seus efectes sobre la competitivitat territorial; el paper de les noves activitats econòmiques en la reestructuració productiva i ambiental dels indrets, i el debat sobre la incidència de l'ordenació del territori en la preservació i millora de les condicions ambientals dels indrets i el desenvolupament local. El responsable del grup és Salvador Anton Clavé (<http://www.urv.cat/dgeo/gratet/index.html>).

— Grup de Recerca Ambiental Mediterrània (GRAM; Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, UB). És un grup de recerca emergent (2009 SGR 1515), segons la definició de la Generalitat de Catalunya. Des del seu inici, el 1980, el GRAM ha permès la formació de professionals per a l'estudi dels diversos

fenòmens ambientals i l'aplicació de noves metodologies i tècniques per a l'estudi hidrològic, edàfic i de l'erosió deguda, entre altres causes, als incendis forestals. Les seves principals línies de recerca són: *a)* ecologia del foc: la cooperació entre el GRAM i el Grup d'Actuacions Forestals (GRAF) de la Generalitat de Catalunya ha consistit en l'avaluació de quin és l'efecte que tenen les cremes prescrites en el sòl i de com afecten les flames i també la temperatura assolida als diferents paràmetres i característiques dels primers centímetres edàfics; *b)* hidrologia: el GRAM estudia les variables, tant naturals com antròpiques, que intervenen en els processos fluvials (els cabals i la seva variabilitat espacial i temporal; el transport de sediments en dissolució, en suspensió i pel fons, i la morfologia del canal en relació amb el cabal i el transport). S'analitzen tant les causes que provoquen les crescudes com el risc i la prevenció d'inundacions, els seus efectes en l'erosió dels marges i els llits dels rius i la dinàmica del transport i la sedimentació aigües avall. Els estudis fluvials no poden deixar de costat una problemàtica tan important com la contaminació de les aigües, tant les superficials de rius i llacs com les subterrànies de pous i aqüífers; *c)* estudi del sòl i de l'erosió: l'estudi dels sòls i de l'erosió també és un tema principal de recerca, basat en el coneixement de la dinàmica dels vessants en relació amb el substrat, la morfologia, el tipus de sòl i el recobriment vegetal. S'investiga la resposta del sòl a la intensitat de la precipitació, a l'impacte de les gotes de pluja, a la capacitat d'infiltració, a l'escolament superficial i subsuperficial i a l'erosió. L'estudi dels usos del sòl és clau per entendre les dinàmiques erosives al medi ambient. L'investigador principal n'és Xavier Úbeda Cartaña (<http://www.ub.edu/gram/>).

— Grup de Recerca de Geografia i Gènere (Departament de Geografia, UAB). És un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 1321). Grup pioner a Espanya (des dels anys vuitanta), amb l'objectiu d'introduir i consolidar l'enfocament de gènere en la disciplina geogràfica. Els interessos i les activitats d'aquest grup se centren en tres camps de la geografia: la geografia urbana, la història del pensament geogràfic i la geografia rural. Concretament: *a)* l'estudi de l'exclusió social a les ciutats des de la perspectiva de gènere. Es pretén analitzar des de la perspectiva social i del gènere la capacitat d'integració que tenen els espais públics des d'una dimensió social, cultural, política i simbòlica i segons l'experiència de tres col·lectius: persones grans, infants i persones immigrades. La metodologia dóna prioritat a l'enfocament qualitatiu i inclou la realització d'entrevistes informatives, en profunditat, l'observació participant, la confecció de mapes mentals i simbòlics i la producció de material fotogràfic; *b)* el

pensament geogràfic i la geografia postcolonials des de dues perspectives: l'anàlisi de l'hegemonia anglosaxona en l'enfocament de la geografia i el gènere i les possibles respostes de resistència que considerin les diferents tradicions geogràfiques en l'àmbit internacional. Una altra línia de recerca gira entorn de l'estudi de la representació del discurs colonial a través de l'anàlisi de les narratives de viatgers i viatgeres catalans pel continent africà del 1859 al 1936; c) l'anàlisi del món rural des de la perspectiva de gènere. El treball analitza l'evolució de la feina de les dones en municipis rurals catalans des de la incorporació d'Espanya a la Unió Europea i, per tant, els canvis estructurals que se'n deriven en el medi rural. La investigadora principal n'és Maria Dolores Garcia Ramon (<http://geografia.uab.es/genere/>).

— Grup de Recerca en Aigua, Territori i Sostenibilitat (GRATS; Departament de Geografia, UAB). Grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 172). Aquest grup té com a objectiu augmentar els coneixements sobre les relacions entre urbanisme, nous usos de l'aigua i riscos del cicle hidrològic en un context de noves polítiques cap a la sostenibilitat. Les principals línies de recerca del grup són: models de desenvolupament urbà i consum de recursos ambientals, el cicle hidrològic a les ciutats, vulnerabilitat i adaptació a riscos ambientals, participació pública en la gestió de recursos ambientals i canvi global i geografia. El Grup de Recerca Medi Ambient i Tecnologies de la Informació Geogràfica (GRMATIG) de la UdG participa en les recerques del GRATS i forma part del mateix grup de recerca consolidat. L'investigador principal del GRATS és David Saurí Pujol (<http://geografia.uab.cat/grats>).

— Grup de Recerca en Demografia i Famílies (DEMFAMS; CED). És un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 48). Aquest grup suposa la consolidació i extensió de l'anterior Grup de Recerca Emergent en Demografia Espacial (GREDE, 2005 SGR 997). El DEMFAMS té com a objectiu principal generar i transmetre coneixement científic en l'àmbit de les noves formes de formació familiar a Catalunya i a Espanya i, en perspectiva comparada, en altres societats. Els principals objectius de recerca són: a) l'anàlisi de l'impacte de la població estrangera en la formació de la parella a Catalunya i a Espanya i l'estudi del grau i la forma en què la immigració està modificant les pautes de formació familiar de la societat espanyola; b) l'anàlisi de les pautes emergents en la (re)constitució de les famílies, mesurant la prevalença de les famílies reconstituïdes després de la ruptura d'una unió, així com l'estudi d'altres aspectes que impliquen pautes emergents en els processos de constitució familiar (l'adopció internacional, la infecunditat o la fecunditat assistida) i, des d'una altra

perspectiva, les trajectòries familiars després d'una viduïtat, i c) l'anàlisi de nous models de parella i família al marge del matrimoni, explorant la creixent dissociació entre matrimoni i parella i entre matrimoni i reproducció, és a dir, considerar l'emergència de noves formes familiars fora del marc de legitimació matrimonial. Aquest grup és coordinat per Albert Esteve Palós (<http://www.ced.uab.cat>).

— Grup de Recerca en Turisme i Noves Dinàmiques Socioterritorials en Àrees Rurals (TUDISTAR; Departament de Geografia, UAB). Des del 2009 és un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 288). Està integrat per professors i investigadors de diverses universitats espanyoles. L'origen interdisciplinari confereix una àmplia transversalitat a les seves investigacions. Els temes principals que investiga són: turisme rural; patrimoni cultural i turisme; turisme social, turisme per a tothom, turisme accessible; turisme, paisatge i patrimoni alimentari; turisme industrial i turisme patrimonial; història del turisme; evolució turística de la imatge de Barcelona; desenvolupament local, noves tecnologies i turisme; creació de producte turístics; innovació i nous turismes; evolució del turisme a Catalunya; desenvolupament local i dinàmiques socials; planificació regional, i turisme urbà. La investigadora principal n'és Gemma Cànoves Valiente (<http://bit.ly/1rnN8CI>).

— Grup de Recerca Mètodes i Aplicacions en Teledetecció i Sistemes d'Informació Geogràfica (GRUMETS; Departament de Geografia, UAB). Des del 2009 és un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 1511), segons la definició de la Generalitat de Catalunya. El grup pretén plantejar noves metodologies en els SIG i la teledetecció, així com fer aplicacions que permetin avançar en la investigació geogràfica bàsica i aplicada en aquestes disciplines. En el Departament de Geografia de la UAB hi ha una llarga tradició d'estudis metodològics i aplicats en teledetecció i SIG; des de fa uns quants anys, un nucli de professors i investigadors comparteix una trajectòria coherent i sòlida de participació en projectes de recerca competitiu, convenis, presentacions en congressos i publicacions diverses, però no és fins al 2005 quan es formalitza l'existència d'aquest grup. El GRUMETS és liderat per Xavier Pons Fernández (<http://www.grumets.uab.cat/index.htm>).

— Grup de Recerca sobre Migracions (GRM; Departament de Geografia, UAB). Reconegut el 2005 com a grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 728). El grup començà les seves activitats el 1992. Desenvolupa recerca en l'àrea de la migració i l'assentament des d'una perspectiva interdisciplinària, amb una especial referència a Catalunya, la península Ibèrica, Europa i la Mediterrània. Els seus membres

han format part de diferents recerques europees i han col·laborat amb diverses institucions locals, nacionals i internacionals. El GRM té l'origen en un anterior grup, reconegut per la UAB l'any 2000, amb Àngels Pascual de Sans com a directora, anomenat des del 2011 Grup d'Estudis Migració i Societat (GEMS). Àngels Pascual de Sans en va ser la coordinadora entre el 2005 i el 2008, i Ricard Morén Alegret, a partir del 2009 (<http://geografia.uab.cat/migracions/cat/index.htm>).

— Grup de Recerca Territori, Població i Ciutadania (TERRIPOC; Departament de Geografia Humana, UB). Des del 2005 és un grup de recerca consolidat no finançat (2009 SGR 1086). És un grup interdisciplinari (vinculat a dos departaments de sociologia i un de geografia de la UB) que funciona des de l'any 2003. Els seus interessos de recerca giren a l'entorn del territori i la població entesos com a suport de relacions l'un i com a protagonista de ciutadania (de drets i de deures) l'altra. El treball d'aquest grup s'ha desenvolupat en una sèrie de línies d'investigació relacionades amb els processos socials dins l'àmbit urbà: mobilitat residencial; desigualtat, i relacions i vida quotidiana. En concret, els temes de recerca són: sociologia urbana (dinàmica urbana i mobilitat residencial; estructura social del territori i desigualtats, i planificació i habitatge); població i família (estructura i dinàmica de la població; canvis en les formes familiars i emergència de nous models, i estructura de les llars); habitatge, treball i temps (habitatge: ús i mercat; treball mercantil i familiar domèstic, i necessitats, rols i temps: distribució i desigualtats), i moviments socials i ciutadania (ciutadania i participació; moviments socials, i sostenibilitat social i justícia social). El grup està liderat per Isabel Pujadas Rúbies (<http://www.ub.edu/grptc>).

— Laboratori d'Anàlisi i Gestió del Paisatge (LAGP; Departament de Geografia, UdG). Des del 2009 és un grup de recerca emergent no finançat (2009 SGR 457). És una unitat de recerca bàsica i aplicada en el camp del paisatge, vinculada a l'IMA i a la Càtedra de Geografia i Pensament Territorial de la UdG. L'LAGP centra la seva activitat en els estudis del paisatge per mitjà del desenvolupament d'una recerca capdavantera i de qualitat que pugui ser un referent a escala nacional i internacional. Les línies de recerca s'articulen al voltant de la producció de nous coneixements i metodologies en l'àmbit de l'anàlisi, l'ordenació i la gestió del paisatge que serveixen d'ajut a la planificació territorial. La imatge i la percepció del paisatge en la societat constitueixen una part important de la recerca del grup. L'anàlisi paisatgística se centra principalment en els paisatges mediterranis en tota la seva varietat: agraris, forestals, urbans, periurbans i els nous paisatges sorgits de les dinàmiques recents de

transformació territorial (paisatges híbrids, paisatges rururbans, paisatges associats a les infraestructures, paisatges industrials, paisatges turístics), així com aquells paisatges específics de determinats àmbits territorials amb unes característiques físiques i socioeconòmiques molt marcades (paisatges litorals i paisatges de muntanya). Com a resultat de la seva activitat, l'LAGP és expert en l'ús i l'aplicació de les tècniques i metodologies següents: caracterització i avaluació del mosaic paisatgístic per mitjà de l'ús de mètodes i tècniques procedents tant de l'anàlisi geogràfica regional com de l'ecologia del paisatge; utilització i implementació dels SIG en l'anàlisi paisatgística (identificació d'unitats de paisatge, anàlisi dels factors biofísics i socioeconòmics, avaluació del paisatge); elaboració de cartografia digital temàtica relacionada amb el paisatge i temes afins (unitats de paisatge, valors del paisatge, objectius de qualitat paisatgística, planejament territorial, usos i cobertes del sòl, etc.), i definició d'objectius de qualitat paisatgística i disseny de mesures i propostes d'actuació (normes, directrius i recomanacions) per a la seva consecució. L'investigador principal n'és Josep Pintó Fusalba (<http://www.udg.edu/paisatge>).

— MEDAMERICA (Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, UB). Des del 2005 és un grup de recerca consolidat no finançat (2009 SGR 1185). El treball en xarxa temàtica contitueix el fet diferencial de MEDAMERICA. Aquest treball es materialitza en programes de doctorat i formació de recursos humans d'alt nivell a l'Amèrica Llatina. El grup ha desenvolupat i desenvolupa nombrosos projectes de cooperació i de recerca, en el marc de convenis amb institucions estatals i estrangeres, per a la formació de doctors, la realització d'estudis regionals i l'organització de reunions científiques. L'equip investigador està integrat per acadèmics, científics i tècnics d'Espanya, França, Àustria, Alemanya, Bolívia, el Brasil i Mèxic. El responsable n'és José Luis Luzón Benedicto (<http://www.ub.edu/medame/index.htm>).

— Paisatge i reconstrucció paleoambiental de la muntanya mediterrània (Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, UB). És un grup de recerca consolidat finançat (2009 SGR 868). L'activitat del grup de recerca s'ha centrat en l'estudi de l'evolució del paleopaisatge històric i del paisatge històric i actual en diverses àrees de muntanya (Sierra Nevada, els Pirineus, els Alps i els Andes centrals) des de la perspectiva geomorfològica i ambiental. L'esforç de recerca més gran s'ha centrat a Sierra Nevada, on ha interessat l'anàlisi morfodinàmica dels espais recentment desglaçats i la seva relació amb el canvi climàtic. En aquest sentit, hi destaca l'estudi de

la degradació de masses glacials i de sòl glaçat (permafrost) fòssils al Corral del Veleta, com a resposta a l'eficàcia més gran de la radiació tèrmica exterior, per l'escassa coberta nival durant l'estiu. Respecte als Alps, cal assenyalar les variacions detectades en els sistemes fluvials associats a la variabilitat climàtica holocena. En relació amb els Andes centrals, cal remarcar l'interès científic aplicat al procés de fusió d'aparells glacials instal·lats en edificis estratovolcànics i els riscos derivats de les aigües glacials i nivals. Les principals línies de recerca són, doncs, el paleopaisatge quaternari (l'estudi dels ambients, factors i processos responsables de la formació del paisatge quaternari), el paisatge històric (l'estudi dels esdeveniments biofísics i humans en la definició del paisatge recent), la dinàmica del paisatge actual (l'estudi dels processos biofísics actuals que expliquen les modificacions del paisatge) i paisatge i territori (valoració dels canvis del paisatge a partir dels usos del sòl). L'investigador principal n'és Antonio Gómez Ortiz (<http://www.ub.edu/palaeo/catalan/inici.htm>).

— Territori i societat (Departament de Geografia i Sociologia, UdL). Des del 2009 és un grup de recerca consolidat no finançat (2009 SGR 426). Les seves aportacions inclouen l'anàlisi de l'evolució històrica de la ciutat catalana en l'època contemporània, amb èmfasi en la història del pensament sobre el planejament urbà, la formació de les trames urbanes (morfologia) i els agents (marcadament, els promotors immobiliaris) que hi intervenen. Així mateix, s'ha prestat atenció a la gestió i a les polítiques urbanes de les institucions públiques. Una altra línia de treball rau entorn del pensament territorial que ha dut a l'establiment de les divisions territorials catalanes i espanyoles des del segle XIX, així com sobre les aportacions del pensament sobre el territori al món de la ciència (ciències naturals i geografia). Hom estudia també l'evolució històrica del territori en relació amb la modernització de les activitats econòmiques, així com la relació entre l'actual formació d'una ciutat creixentment fragmentada i l'aparició de desigualtats socials que reflecteixen els problemes de la creixent rigidesa de l'estratificació social, amb èmfasi en la creació de grups socials marginals i de problemes d'una societat cada cop més multicultural. El responsable del grup és Jordi Martí Henneberg (<http://www.geosoc.udl.es/recerca/consolidats.html>).

2.6.2. Altres grups de recerca

Altres grups no tenen la consideració de consolidats o reconeguts, segons la definició de la Generalitat de Catalunya, però sovint mantenen una igualment notable

activitat investigadora. En destaquen els següents:

— Anàlisi i planificació territorial i ambiental (APTA; Departament de Geografia, UdG). El grup es va crear l'any 1995 i d'ençà ha treballat sobre aspectes de reflexió teòrica del territori urbà i regional i la seva aplicació pràctica en la planificació. Les principals línies de recerca en què ha treballat el grup han estat centrades en la definició, l'anàlisi i la interpretació de les estructures i les dinàmiques territorials i urbanes de Catalunya; l'anàlisi i la gestió del desenvolupament local (econòmic, social, ambiental) dels sistemes locals territorials, especialment en àrees urbanes; l'anàlisi i la reflexió crítica dels instruments de planificació del territori a diverses escales, especialment municipal, supramunicipal i regional, i l'anàlisi dels actors territorials, la seva dinàmica per al desenvolupament local i els conflictes territorials que es generen. A més de la recerca acadèmica, el grup té una important activitat en la recerca aplicada, principalment en l'elaboració d'estudis d'anàlisi territorial i planificació a diferents escales per a diferents administracions públiques, que afavoreixen la transferència de coneixements a les institucions. La investigadora principal n'és Margarida Castañer Vivas (<http://www.udg.edu/apta>).

— Ciutats mitjanes i intermèdies a Espanya (Departament de Geografia i Sociologia, UdL). El grup estudia les potencialitats del sistema de ciutats intermèdies en el desenvolupament territorial i la seva inserció en la xarxa urbana. Els estudis inclouen la posició de les ciutats mitjanes amb relació a les capçaleres metropolitanes, les infraestructures de transport i els equipaments; l'evolució demogràfica i territorial dels municipis de tipus intermedi i de la primera corona de municipis a l'entorn del municipi central, i les estratègies de promoció, requalificació i ordenació urbanes; finalment, s'estan realitzant algunes anàlisis en profunditat a partir de la selecció de casos d'estudi, tant des de la perspectiva històrica com funcional. L'investigador principal n'és Joan Ganau Casas (<http://www.geosoc.udl.es/recerca/ciutats.htm>).

— Fluvial variability, climate and land use interactions in alpine environments (FluVALps; Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, UB). A causa de la sensibilitat inherent dels ecosistemes de muntanya a la variabilitat climàtica i als usos del sòl, els estudis paleoecològics són molt importants per obtenir un coneixement detallat dels canvis passats i recents en els ambients d'alta muntanya i per anticipar els canvis futurs i avaluar els riscos climàtics i geomorfològics. L'activitat de recerca sobre la variabilitat fluvial alpina va començar el 2001 amb una beca postdoctoral Feodor Lynen de la Fundació Alexander von Humboldt. Malgrat que la

xarxa de col·laboracions és força anterior, el desembre del 2006 s'estableix el grup de recerca FluVALps per contribuir a la comprensió de la dinàmica fluvial i geocològica dels ambients d'alta muntanya i per aportar noves dades en el camp dels efectes potencials del canvi climàtic. L'equip és integrat per geògrafs físics, geocòlegs, arqueòlegs, físics i climatòlegs procedents d'Espanya, Suïssa, Àustria i Alemanya, si bé la coordinació rau a la UB. Lidera el grup Lothar Schulte (<http://www.palaeo.org>).

— Geo Crítica (Departament de Geografia Humana, UB). Ha desenvolupat programes successius orientats a la teoria, la història i la sociologia de la geografia i de la ciència, fent un especial èmfasi en aspectes de la geografia històrica, la geografia urbana i la geografia econòmica. Organitza cada any un congrés internacional que, amb una temàtica central, aplega estudiosos provinents, essencialment, de l'Amèrica Llatina. És també el grup impulsor de la revista electrònica *Scripta Nova* i d'una activa pàgina web. El grup és liderat per Horacio Capel Sáez (a qui el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya atorgà la distinció d'investigador reconegut el 2003) (<http://www.ub.edu/geocrit/menu.htm>).

— Grup d'Estudis de Mobilitat, Transport i Territori (GEMOTT; Departament de Geografia, UAB). És format per un equip interdisciplinari d'investigadors. Centra la seva recerca en la mobilitat de les persones des d'una vessant territorial, social i mediambiental. Els eixos bàsics de recerca del GEMOTT són l'estudi dels efectes de les dinàmiques territorials sobre la mobilitat; l'anàlisi de les conseqüències socials en termes de cohesió/exclusió de l'organització dels desplaçaments en els diferents models de transport, i l'estudi de les repercussions dels models de mobilitat en clau de gènere i medi ambient. El grup és liderat per Carme Miralles Guasch (<http://bit.ly/1vrVUDI>).

— Grup d'Estudis Empresarials i Territorials (Departament de Geografia, Història i Història de l'Art, UdG). L'investigador principal n'és Francesc Xavier C. Paunero Amigo.

— Grup de Geografia Econòmica (Departament de Geografia, UAB). El grup té com a principals àmbits d'interès l'estudi dels factors de localització industrial; el coneixement de l'economia i la innovació a les ciutats; el gènere i el desenvolupament econòmic, i el transport aeri i les infraestructures. Les seves línies de recerca més destacades són l'anàlisi de l'impacte territorial de la nova economia en les empreses localitzades en zones urbanes i de muntanya; l'estudi per determinar els fluxos socials i les seves relacions amb l'activitat econòmica; l'anàlisi de l'impacte del desenvolupament de polítiques en el creixement local i les estructures econòmiques, i

l'estudi del treball de la dona i la creació de capital social. La investigadora principal n'és Montserrat Pallarès i Barberà (<http://bit.ly/1pDKenG>).

— Grup de Geògrafs per l'Ecologia Social (2GES; Departament de Geografia Humana, UB). L'equip està especialitzat en la recerca i l'aplicació de metodologies de participació ciutadana en el planejament urbà i ambiental, la qual cosa li ha permès coordinar el procés d'elaboració de les auditories ambientals d'una sèrie de municipis de l'entorn metropolità de Barcelona. Un segon àmbit de treball del grup el conformen les implicacions socials de la contaminació, especialment aquelles que es deriven de l'originada per les plantes de tractament finalista dels residus. Així mateix, l'equip està treballant en els temes de l'educació ambiental i les relacions entre ciència i societat. Des del 2003, el 2GES ha anat consolidant les metodologies de recerca participativa aplicades al planejament urbà i ambiental. Darrerament, l'equip també s'anomena Ecologia Social i Planejament Participatiu i està darrere del Centre de Recursos per l'Ecologia Social (CRES), que es defineix com un instrument telemàtic de difusió del coneixement socioambiental. La investigadora principal n'és M. Àngels Alió Torres (<http://www.ub.edu/cres>).

— Grup de Recerca en Àrees de Muntanya i Paisatge (GRAMP; Departament de Geografia, UAB). El grup es planteja mesurar la importància de la intervenció antròpica sobre el territori per explicar el paisatge actual, així com per modelitzar-ne l'evolució futura, la qual cosa permetrà elaborar propostes en relació amb la gestió de l'espai de muntanya. Les àrees on fins ara s'han centrat els estudis han estat escollides en tant que són representatives dels diferents tipus de muntanyes catalanes i en el context d'espais protegits: la muntanya baixa mediterrània (Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac), la mitjana i alta muntanya calcària (Parc Natural del Cadí-Moixeró) i la mitjana i alta muntanya silícia (Parc Natural de l'Alt Pirineu), si bé en ocasions es duen a terme recerques sobre altres espais d'àmbit nacional, estatal i internacional, ja sigui a partir de la pròpia iniciativa, ja sigui mitjançant projectes comuns i de col·laboració amb altres equips d'investigació. El grup és liderat per Joan Manuel Soriano López (<http://bit.ly/ZelOMz>).

— Grup de Recerca Medi Ambient i Tecnologies de la Informació Geogràfica (Departament de Geografia, IMA i Càtedra de Geografia i Pensament Territorial, UdG). Des del 2005 té el reconeixement de grup de recerca consolidat, segons la definició de la Generalitat de Catalunya, com a membre del Grup Aigua, Territori i Sostenibilitat, integrat per investigadors de la UAB i de la UdG. Desenvolupa la seva recerca, des del

1990, dins els àmbits de la dimensió humana dels riscos naturals (en especial, inundacions i sequeres), l'ordenació dels espais fluvials, l'ecologia del paisatge i la gestió dels espais naturals i agraris. Les línies de recerca bàsiques del grup són l'anàlisi i la gestió de riscos naturals; el canvi ambiental i l'ecologia del paisatge; la dimensió socioterritorial de la gestió de l'aigua; l'evolució i la gestió dels espais agraris, i la biogeografia i la gestió d'espais naturals. Està dirigit per la professora Anna Ribas Palom (<http://web2.udg.edu/aigua>).

— Grup de Recerca sobre Literatura de Viatges i Postcolonialisme (Departament de Geografia, UAB; Departament de Geografia, Història i Història de l'Art, UdG; Departament d'Humanitats, UPF; Institut de Geografia, Universitat de Buenos Aires). Des de fa més d'una dècada, aquest grup interuniversitari realitza estudis sobre el paper dels geògrafs i de la geografia espanyola en el procés de colonització del Marroc; també analitza, des d'una òptica orientalista i postcolonial, les obres publicades per viatgers i viatgeres catalans a l'Àfrica (segles XIX i XX), en tant que són instruments de creació i transmissió d'imatges, representacions i discursos territorials. El grup està liderat per Joan Nogué Font i Maria Dolors Garcia Ramon.

— Grup de Recerques Urbanes i Rurals (Departament de Geografia, URV). Realitza anàlisi i diagnosi sobre diverses qüestions i àmbits geogràfics, com, per exemple, les potencialitats de les àrees rurals, els desequilibris sociodemogràfics o la informació i les característiques dels entorns urbans. Aquests treballs són d'interès per a la planificació i la gestió dels diferents tipus de territori, especialment des de l'àmbit de l'Administració i altres institucions públiques o privades. Les seves principals línies de recerca són la geografia urbana, els estudis geodemogràfics, els estudis agraris, el desenvolupament rural i els recursos hídrics. Es dedica, doncs, a planificar estratègicament el territori; planificar i gestionar el desenvolupament rural; elaborar plans urbanístics; elaborar estudis territorials, generals i sectorials; avaluar sòls; analitzar cartogràficament el territori, i aplicar les noves tecnologies de cartografia i els SIG a l'anàlisi del territori. El responsable del grup és Santiago Roquer Soler (http://www.fundacio.urv.cat/media/upload/arxius/CATALEG/162/000162_ca.pdf).

— Observatori de la Urbanització (Departament de Geografia, UAB). Té com a línies temàtiques de recerca bàsiques: analitzar les dinàmiques d'urbanització dispersa a Catalunya; impulsar la realització de recerques sobre altres casos de dispersió urbana comparables amb Catalunya i proposar metodologies d'anàlisi comunes; avaluar l'impacte que les dinàmiques socioeconòmiques i culturals, d'una banda, i el model

d'urbanització dispersa, d'una altra banda, tenen sobre la creació i l'evolució dels paisatges, i definir i proposar estratègies, mesures, criteris i eines d'intervenció i gestió del paisatge per dinamitzar-lo. El grup és liderat per Francesc Muñoz Ramírez (<http://bit.ly/1rnNjgU>).

— Observatori del Comerç de la Universitat de Barcelona (OCUB; Departament de Geografia Humana, UB). És un grup d'investigació especialitzat en temes de comerç que està dins del Grup d'Estudis Urbans i Comercials, el qual, alhora, integra alguns membres del desaparegut Grup d'Estudis Territorials i Urbans (GETU), creat el 1988. Les seves activitats són la recerca de la dinàmica i les tendències del comerç i dels serveis, així com l'anàlisi de les seves conseqüències socials, econòmiques i polítiques en la ciutat contemporània, i l'estudi de la societat urbana i del consum, a l'hora de la globalització i de la revolució de la informació. L'investigador principal n'és Carles Carreras i Verdaguer (<http://www.ocub.org/treballs.swf>).

2.7. El finançament de la recerca

La taula 6 permet fer-se una idea bàsica de l'origen i la dimensió del finançament de les recerques fetes en els departaments universitaris. Si tradicionalment els projectes de recerca atorgats pels ministeris (així com per la Generalitat de Catalunya i, en ocasions, per convocatòries fetes des de cadascuna de les universitats) eren la principal font econòmica per al desenvolupament de les investigacions proposades pel professorat, en el moment present els ingressos procedents dels convenis i dels contractes de transferència de tecnologia en suposen el pes més gran (i creixent). En aquest sentit, hi destaca especialment (tant per la quantitat com per l'espectacular increment en relació amb el període anterior) el cas de la UAB (que concentra pràcticament un 76 % del total); en part, el de la UdG, així com el del CED. De fet, es tracta dels departaments amb més èmfasi en els SIG i la teledetecció. En la taula 7 es mostra el finançament ofert des de l'IEC, que, malgrat que es proporcioni exclusivament als membres de l'IEC, suposa una bona empenta a determinats temes i grups de recerca, els quals sovint són de caràcter interuniversitari.

TAULA 6
Finançament de la recerca bàsica en geografia i demografia rebut per les universitats catalanes i el CED (2003-2009)^a

Total													
Any	Projectes competitius R+D+I ^b		Accions Complementàries		Grups de recerca consolidats (SGR)		Convocatòries ARCS i altres		Convenis i contractes de transferència de tecnologia		Total		Ràtio per PDI estable
	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	€
2003	8	244.626	0	0	0	0	4	8.750	(14)	1.235.581	(26)	1.488.957	12.305
2004	3	103.580	3	8.800	0	0	1	16.813	(16)	1.304.069	(23)	1.433.262	11.845
2005	(6)	346.290	4	19.000	14	379.000	2	6.950	(29)	1.871.705	(55)	2.622.945	21.858
2006	(12)	712.448	6	56.000	0	0	1	4.000	(16)	2.384.683	(35)	3.157.131	26.755
2007	(6)	445.280	0	0	0	0	1	5.000	81	1.777.325	(88)	2.227.605	18.111
2008	(7)	528.770	0	0	0	0	1	5.000	91	1.502.646	(99)	2.036.416	16.035
2009	14	713.779	0	0	21	585.600	1	6.000	63	1.536.304	99	2.841.683	23.485
Total	(56)	3.094.773	13	83.800	35	964.600	11	52.513	(310)	11.612.313	(425)	15.807.999	129.574

Universitat Autònoma de Barcelona													
Any	Projectes competitius R+D+I ^b		Accions Complementàries		Grups de recerca consolidats (SGR)		Convocatòries ARCS i altres		Convenis i contractes de transferència de tecnologia ^c		Total		Ràtio per PDI estable
	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	€
2003	3	103.400	0	0	0	0	1	3.000	s. d.	454.177	(4)	560.577	16.488
2004	0	0	0	0	0	0	0	0	s. d.	1.047.960	s. d.	1.047.960	32.749
2005	2	101.150	0	0	7	224.600	1	5.000	s. d.	1.060.831	(10)	1.391.581	40.929
2006	8	441.408	1	12.000	0	0	0	0	s. d.	1.891.913	(9)	2.345.321	71.070
2007	2	112.530	0	0	0	0	0	0	27	719.298	29	831.828	4.466
2008	0	0	0	0	0	0	0	0	32	548.859	32	548.859	14.834
2009	9	459.437	0	0	9	332.000	0	0	19	968.008	37	1.759.445	47.553
Total	24	1.217.925	1	12.000	16	556.600	2	8.000	(78)	6.691.046	(121)	8.485.571	245.551

<i>Universitat de Barcelona</i>													
	<i>Projectes competitius R+D+I^b</i>		<i>Accions Complementàries</i>		<i>Grups de recerca consolidats (SGR)</i>		<i>Convocatòries ARCS i altres</i>	<i>Convenis i contractes de transferència de tecnologia</i>			<i>Total</i>		<i>Ràtio per PDI estable</i>
<i>Any</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>€</i>
2003	2	44.479	0	0	0	0	3	5.750	s. d.	45.596	5	95.825	2.396
2004	0	0	0	0	0	0	0	0	2	10.517	2	10.517	263
2005	4	146.370	2	9.000	4	38.600	1	1.950	6	82.645	17	278.565	6.964
2006	3	151.250	3	36.000	0	0	1	4.000	0	0	7	191.250	4.665
2007	0	0	0	0	0	0	1	5.000	6	316.629	7	321.629	7.845
2008	4	226.270	0	0	0	0	0	0	8	73.628	12	299.898	7.498
2009	3	185.372	0	0	6	146.400	0	0	11	29.920	20	361.692	10.047
Total	16	753.741	5	45.000	10	185.000	6	16.700	(33)	558.935	(70)	1.559.376	39.279

<i>Universitat de Girona</i>													
	<i>Projectes competitius R+D+I^b</i>		<i>Accions Complementàries</i>		<i>Grups de recerca consolidats (SGR)</i>		<i>Convocatòries ARCS i altres</i>	<i>Convenis i contractes de transferència de tecnologia^d</i>			<i>Total</i>		<i>Ràtio per PDI estable</i>
<i>Any</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>€</i>
2003	1	36.667	0	0	0	0	0	0	2	22.388	3	59.055	4.543
2004	0	0	1	2.500	0	0	0	0	5	47.980	6	50.480	3.365
2005	0	0	2	10.000	0	0	0	0	7	251.278	9	261.278	18.663
2006	1	24.200	1	2.000	0	0	0	0	6	144.211	8	170.411	12.172
2007	1	36.300	0	0	0	0	0	0	9	207.328	10	243.628	16.242
2008	0	0	0	0	0	0	0	0	3	37.496	3	37.496	2.206
2009	1	44.770	0	0	1	s. d.	0	0	0	0	2	44.770	3.198
Total	4	141.937	4	14.500	1	s. d.	0	0	32	710.681	41	867.118	59.392

<i>Universitat de Lleida</i>														
	<i>Projectes competitius R+D+I^b</i>		<i>Accions Complementàries</i>		<i>Grups de recerca consolidats (SGR)</i>		<i>Convocatòries ARCS i altres</i>		<i>Convenis i contractes de transferència de tecnologia</i>		<i>Total</i>		<i>Ràtio per PDI estable</i>	
	<i>Any</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>€</i>
2003	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	1	24.840		0	0	0	0	0	0	0	0	1	24.840	2.258
2005	s. d.	51.170		0	0	1	38.600	0	0	0	0	1	89.770	7.481
2006	s. d.	59.290		0	0	0	0	0	0	0	0	s. d.	59.290	5.390
2007	s. d.	128.260		0	0	0	0	0	0	10	101.806	10	230.066	20.915
2008	s. d.	77.440		0	0	0	0	0	0	7	108.721	7	186.161	18.616
2009	0	0		0	0	1	s. d.	0	0	13	125.496	14	125.496	12.550
Total	2	341.000		0	0	2	38.600	0	0	30	336.023	(33)	715.623	65.057

<i>Universitat Rovira i Virgili</i>														
	<i>Projectes competitius R+D+I^b</i>		<i>Accions Complementàries</i>		<i>Grups de recerca consolidats (SGR)</i>		<i>Convocatòries ARCS i altres</i>		<i>Convenis i contractes de transferència de tecnologia</i>		<i>Total</i>		<i>Ràtio per PDI estable</i>	
	<i>Any</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>Exp.</i>	<i>€</i>	<i>€</i>
2003	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	0	0		1	2.000	0	0	0	0	0	0	1	2.000	222
2005	s. d.	47.600		0	0	0	0	0	0	0	0	s. d.	47.600	5.950
2006	s. d.	36.300		1	6.000	0	0	0	0	0	0	1	42.300	5.288
2007	0	0		0	0	0	0	0	0	23	206.864	23	206.864	25.858
2008	1	78.650		0	0	0	0	0	0	30	214.548	31	293.198	36.650
2009	0	0		0	0	2	34.400	1	6.000	6	60.275	9	100.675	12.584
Total	(1)	162.550		2	8.000	2	34.400	1	6.000	59	481.687	(65)	692.637	83.450

<i>Centre d'Estudis Demogràfics</i>													
	<i>Projectes competitius I+D+I^b</i>		<i>Accions Complementàries</i>		<i>Grups de recerca consolidats (SGR)</i>		<i>Convocatòries ARCS i altres</i>		<i>Convenis i contractes de transferència de tecnologia</i>		<i>Total</i>		<i>Ràtio per PDI estable</i>
Any	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	Exp.	€	€
2003	2	60.080	0	0	0	0	0	0	14	713.420	16	773.500	64.458
2004	2	78.740	1	4.300	0	0	1	16.813	9	197.612	13	297.465	22.882
2005	0	0	0	0	2	77.200	0	0	16	476.951	18	554.151	50.377
2006	0	0	0	0	0	0	0	0	10	348.559	10	348.559	34.856
2007	3	168.190	0	0	0	0	0	0	6	225.400	9	393.590	32.799
2008	2	146.410	0	0	0	0	1	5.000	11	519.394	14	670.804	51.600
2009	1	24.200	0	0	2	72.800	0	0	14	352.605	17	449.605	32.115
Total	10	477.620	1	4.300	4	150.000	2	21.813	80	2.833.941	97	3.487.674	290.640

Font: elaboració pròpia a partir de dades del MICINN i del Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), aportades per l'OR-IEC.

- a) Valor atribuït l'any inicial de concessió dels projectes i de la signatura dels convenis i contractes.
- b) Projectes CICYT-Direcció General d'Investigació Científica i Tècnica (DGICYT), DGES i similars.
- c) Inclou el LIGIT.
- d) Inclou la Fundació d'Estudis Turístics de la Costa Brava.

TAULA 7
 Finançament de programes de recerca en geografia i demografia per part de l'Institut d'Estudis Catalans (2003-2009)¹

<i>any</i>	<i>programes dels plans triennals de recerca</i>		<i>programes de recerca de les seccions</i>		<i>total</i>		<i>ratio per PDI estable</i>
	<i>exp.</i>	€	<i>exp.</i>	€	<i>exp.</i>	€	€
2003	0	0	2	12.000	2	12.000	7.115,0
2004	0	0	2	12.000	2	12.000	11.285,5
2005	1	24.000	0	0	1	24.000	19.688,0
2006	0	0	1	8.000	1	8.000	26.005,3
2007	0	0	0	0	0	0	18.037,9
2008	3	85.850	2	13.000	5	98.850	12.263,4
2009	0	0	3	18.000	3	18.000	23.262,4
<i>total</i>	4	109.850	10	63.000	14	172.850	118.393,5

Font: elaboració pròpia a partir de les dades aportades per l'OR-IEC.

1. En els programes triennals, el valor és l'atribuït l'any inicial de concessió dels projectes.

Tot plegat és la prova que la geografia és capaç de fer una recerca que aporti respostes efectives als problemes territorials i socials. Tanmateix, aquesta constatació també conté greus connotacions, ja que implica la progressiva pèrdua en el control i en l'objecte mateix de la recerca, perquè els temes i els llocs d'estudi (i fins les metodologies i els procediments, quan no també l'orientació dels resultats) són condicionats per qui finança les propostes de recerca (essencialment, l'Administració pública i les empreses privades).

La taula 8 permet resseguir quins han estat els projectes de recerca als quals les administracions públiques (Direcció General d'Ensenyament Superior [DGES], Comissió Interministerial de Ciència i Tecnologia [CICYT], etc.) han atorgat finançament durant el període 2003-2009, així com el títol dels projectes finançats des de l'IEC. En relació amb l'etapa anterior, cal reconèixer que el finançament públic ha disminuït, malgrat que la quantitat total finançada hagi augmentat, sobretot per l'increment de projectes obtinguts per la UAB i la UdL. Sobre la temàtica, la majoria de projectes són de geografia humana, geografia regional o medi ambient, si bé a la UB la meitat dels projectes tenen directa relació amb la geografia física. La UAB concentra els tres projectes vinculats amb els SIG i la teledetecció.

TAULA 8

Projectes de recerca realitzats amb finançament públic (2003-2009)^a

• *Universitat Autònoma de Barcelona*

Sentit del lloc i pràctiques d'ús en els espais públics urbans. Una mirada des de la geografia del gènere (Maria Dolors Garcia Ramon).

Els paisatges de les àrees de muntanya. Patrons de gestió i d'ocupació del territori (Antoni-Francesc Tulla i Pujol).

Serveis d'ecosistemes i planejament adaptatiu: el cas d'estudi de les zones humides (Françoise Breton Renard).

Postdivorci i vulnerabilitat social a Espanya: experiències d'homes i dones en l'àmbit econòmic i de la salut (Montserrat Solsona Pairó).

Fer ciutat des dels barris. Geografies del gènere i de l'edat en la construcció del teixit urbà (Maria Dolors Garcia Ramon).

Turisme, territori i identitat: processos de revalorització d'espais i activitats en el medi rural espanyol. Una anàlisi comparativa dels casos de Catalunya, Galícia i Múrcia (Gemma Cànoves Valiente).

Factors sociodemogràfics i territorials en la demanda d'aigua urbanoturística: estudi per al litoral mediterrani espanyol (David Saurí Pujol).

La integració d'immigrants i el rol de diverses organitzacions per aconseguir ciutats petites i àrees rurals més sostenibles (Ricard Morén Alegret).

Vers la gestió integrada i sostenible de la franja costanera i la plataforma continental (Interfase II) (Françoise Breton Renard).

El valor del lloc en la nova geografia rural. Una anàlisi de les respostes als processos de canvi en els espais rurals a través d'estudis de casos a Espanya (Gemma Cànoves Valiente).

Trajectòries familiars després del divorci. Gènere, parentiu i territori (Montserrat Solsona Pairó).

Avaluació del desenvolupament sostenible en les polítiques de gestió de zones costaneres i adaptabilitat social als efectes del canvi climàtic (Françoise Breton Renard).

El futur de l'activitat, la salut i la dependència a Espanya. Una aproximació generacional des de la demografia (Anna Cabré Pla).

El desenvolupament local sostenible en zones de muntanya en el llindar entre l'abandonament del territori i la naturbanització (Antoni-Francesc Tulla i Pujol).

Factors territorials de competitivitat en les activitats de nova economia sobre el desenvolupament local i urbà (Montserrat Pallarès i Barberà).

Espais públics, llocs d'inclusió o d'exclusió? Aportacions des de la geografia social i del gènere (Maria Dolors Garcia Ramon).

Immigració estrangera, sentit del lloc i identitat territorial en cinc petites ciutats d'Espanya. Una investigació-acció participativa geogràfica comparada (Ricard Morén Alegret).

Percepció i valoració socials del risc d'inundació en dues àrees mediterrànies (David Saurí Pujol).

Anàlisi demogràfica de les necessitats d'habitatge a Espanya, 2005-2015 (Juan Antonio Módenes Cabrerizo).

Compressió *wavelet* d'imatges per a aplicacions de teledetecció i SIG. Quatre implicacions en el procés digital d'imatges (Xavier Pons Fernández).

Compressió escalable i transmissió i processament interactiu d'imatges massives (Xavier Pons Fernández).

Anàlisi de la mobilitat, el transport i el territori. Eines informatives per a una renovació metodològica i conceptual dins el nou paradigma de la sostenibilitat (Carme Miralles Guasch).

Compressió i transmissió interactiva d'imatges d'alta resolució. Aplicacions en teledetecció i sistemes d'informació geogràfica (Xavier Pons Fernández).

Sistema urbà i desenvolupament territorial en l'arc mediterrani nord-occidental (1700-2000) (Enric Mendizàbal Riera).

• *Universitat de Barcelona*

Sensibilitat de rius alpins al canvi global: registres paleoambientals i modelització d'events extrems (Lothar Schulte).

Anàlisi de la irregularitat pluviomètrica a diferents escales temporals a la península Ibèrica i les Balears i les seves connexions regionals (Javier Martín Vide).

Canvis en els sistemes fluvials alpins durant els darrers tres mil anys i riscos d'avingudes associats a la variabilitat climàtica i usos del sòl (Lothar Schulte).

Avaluació de la qualitat dels sòls mediterranis afectats pel foc a mig i llarg termini. Aplicació d'un índex de qualitat ambiental (Xavier Úbeda Cartaña).

Estructura diària de la precipitació a Catalunya i les seves connexions mediterrànies (Javier Martín Vide).

Avaluació de la vulnerabilitat del turisme litoral del Mediterrani espanyol al clima i al canvi climàtic (Belén Gómez Martín).

Nou turisme i desenvolupament territorial sostenible: anàlisi i avaluació de la intensificació i expansió espacial del turisme a la Catalunya interior (Francesc López Palomeque).

L'interès científic de la documentació d'època per a l'estudi del glaciariisme històric (PEH) de Sierra Nevada (Antonio Gómez Ortiz).

Les unitats bàsiques del paisatge agrari d'Espanya: identificació, delimitació, caracterització i valoració. L'Espanya mediterrània càlida, insular i la vall de l'Ebre (Joan Tort Donada).

Alteracions de qualitat ambiental en sòls afectats pel foc en ambients mediterranis. Estudi de la hidrofobicitat i inici de noves tècniques per avaluar i corregir la degradació (Xavier Úbeda Cartaña).

El coneixement científic del paisatge de cims de Sierra Nevada a través dels escrits d'època. Contribució a la història del pensament de la geografia espanyola (Antonio Gómez Ortiz).

Turisme i desenvolupament sostenible a la Catalunya interior: estratègies innovadores per a l'aprofitament turístic del patrimoni natural i cultural (Francesc López Palomeque).

Els paisatges de l'agricultura a Espanya. Paisatges mediterranis i canaris (Joan Tort Donada).

Cartografia i agrimensura a Catalunya i les Balears (1845-1895) (Luis Urteaga González).

Ciutat difusa i mobilitat residencial (Isabel Pujadas Rúbies).

La documentació cartogràfica de la contribució d'immobles, conreus i ramaderia (1845-1895): cartografia parcel·l·lària de les províncies de Balears, Lleida i Saragossa (Luis Urteaga González).

• *Universitat de Girona*

Desenvolupament i validació d'un mètode de valoració del recurs platja com a ajuda a la gestió integrada de zones turístiques costaneres (Josep Pintó Fusalba).

Avaluació del risc d'inundació en els municipis de la Costa Brava (Girona) mitjançant indicadors seleccionats (1994-2005) (Anna Ribas Palom).

Metodologies i coneixements per tal de validar un nou model integral de gestió de platges com a objectiu de la GIZC (Josep Pintó Fusalba).

Àrees urbanes, planificació i governança (Margarida Castañer Vivas).

• *Universitat de Lleida*

Habitatge social a l'Espanya del segle XX. El cas de Catalunya (Joan Vilagrassa Ibarz).

Xarxes territorials de producció a la indústria tèxtil i desenvolupament local. Comparació de Galícia i Catalunya (Pilar Alonso Logroño).

Delicte, conflicte, seguretat i paisatge urbà a ciutats intermèdies de Catalunya: els casos de Girona, Tarragona i Lleida (Pedro Fraile Pérez de Mendiguren).

Accessibilitat al territori europeu a través de la xarxa ferroviària (1850-2000) i intermodalitat en les estacions de tren d'alta velocitat (Jordi Martí Henneberg).

Espai urbà, delinqüència i percepció ciutadana: el cas de Lleida (Pedro Fraile Pérez de Mendiguren).

Polítiques urbanes i estratègies de desenvolupament en ciutats intermèdies (Joan Ganau Casas).

El desenvolupament de les infraestructures de transport i la urbanització d'Europa (1825-2005).

Una lectura socioeconòmica sobre el procés d'integració europea i els desequilibris regionals (Jordi Martí Henneberg).

Polítiques urbanes al voltant del tren d'alta velocitat a Espanya. Accions i estratègies locals per a l'aprofitament de les oportunitats que introdueix el TAV (Carme Bellet Sanfeliu).

Polítiques urbanes al voltant del tren d'alta velocitat a Espanya (Carme Bellet Sanfeliu).

• *Universitat Rovira i Virgili*

Avaluació dels efectes dels canvis en el model turístic espanyol sobre les destinacions turístiques litorals (Salvador Anton Clavé).

Desenvolupament i millora d'una base de dades climàtiques instrumental per tal de calibrar registres *proxy* del clima i analitzar la variabilitat climàtica de baixa freqüència a la península Ibèrica (Francisco Javier Sigró Rodríguez).

Innovació territorial i models de desenvolupament en destinacions turístiques litorals. Anàlisi a diferents escales espacials (Salvador Anton Clavé).

• *Centre d'Estudis Demogràfics*

Joventut, gènere i immigració davant la inserció en el mercat laboral a Espanya. Substitució o complementarietat? Efecte edat o efecte cohort? (Pau Miret Gamundi).

Habitatge, mobilitat espacial i migracions (Juan Antonio Módenes Cabrerizo).

Llars de famílies reconstituïdes i equitat de gènere: noves paradoxes? (Rocío Treviño Maruri).

Comportaments sociodemogràfics diferencials i integració social de la població

immigrada i dels seus descendents a Espanya (Andreu Domingo Valls).
 Implicacions sociodemogràfiques de les condicions de salut en les edats adultes (Amand Blanes Llorens).
 Demografia i integració social de la població de nacionalitat estrangera a Espanya (Andreu Domingo Valls).
 Migracions internes, constitució familiar i ocupació: dinàmiques temporals i territorials (Joaquín Recaño Valverde).
 L'impacte de la població estrangera en la formació de la parella a Espanya (Albert Esteve Palós).
 La mobilitat geogràfica de la població estrangera a Espanya: factors sociodemogràfics i territorials (Joaquín Recaño Valverde).
 L'augment de la infecunditat a Espanya i a Europa. Mesura i anàlisi dels seus determinants i de les seves conseqüències (Daniel Devolder).

• *Finançats per l'Institut d'Estudis Catalans*^b

La representació de l'espai a les cartes portolanes itàliques i catalanes (Vicenç M. Rosselló i Verger).
 Presència, producció científica i estatus de les dones a l'acadèmia: la geografia a les universitats públiques dels Països Catalans (Maria Dolors Garcia Ramon).
 Evolució del paisatge mediterrani de ribera (Josep M. Panareda Clopés).
 Cartografia catalana de l'edat moderna: evolució, cartometria, art (Vicenç M. Rosselló i Verger).
 Dinàmica i evolució del paisatge de ribera de la Tordera (Josep M. Panareda Clopés).
 Dinàmica i evolució del paisatge de ribera: les rieres de Gualba i Breda (Josep M. Panareda Clopés).
 Processos d'assentament i mobilitat de la població estrangera a Catalunya (Àngels Pascual de Sans).
 Els mestres cartògrafs del segle XV (Vicenç M. Rosselló i Verger).
 La cartografia portolana mallorquina (Vicenç M. Rosselló i Verger).
 L'evolució de la circulació d'homages i productes en quatre comarques de l'àrea metropolitana (Joan Vilà-Valentí).
 Mirades catalanes del fet colonial a l'Àfrica. L'«altre» en la literatura dels viatges (1879-1936) (Joan Vilà-Valentí).
 Setanta anys d'evolució territorial i econòmica en quatre comarques de l'àrea metropolitana barcelonina (Joan Vilà-Valentí).
 Turisme, paisatge i postcolonialisme (Joan Vilà-Valentí).
 Viatges i expedicions científiques durant els segles XIX i XX (Joan Vilà-Valentí).

a) Títols dels projectes CICYT-DGICYT, DGES i similars i nom de qui consta com a investigador principal.

b) Programes dels plans triennals de recerca i programes de recerca de les seccions.

En el cas concret de la geografia, aquesta realitat es tradueix en una progressiva tecnificació de la disciplina, ja que la major part dels convenis i contractes signats són per a l'aplicació de tècniques informàtiques i cartogràfiques per a l'anàlisi del territori. Molt sovint, els departaments veuen amb molt bons ulls aquesta tendència, ja que, tot demostrant una aplicabilitat més gran de la geografia, es veu així confirmada la necessitat d'un gir vers la professionalització tecnològica dels estudis de geografia (en

detriment de la reflexió i la interpretació en el marc de les ciències socials). La possibilitat d'atraure més estudiants i d'obtenir més ingressos (en una universitat progressivament integrada en l'economia de mercat) acabaria de propiciar la prioritització de l'obtenció de recursos a través d'aquesta fórmula.

Els projectes europeus són també una considerable font d'ingressos per a la recerca (és significatiu el cas del CED), alhora que potencien els contactes internacionals dels departaments i propicien unes possibilitats més grans de publicacions. Tanmateix, les grans dificultats a l'hora d'aconseguir aquest tipus de projectes fan que la seva incidència en la promoció de la recerca pròpia sigui menor, tot i que és ben previsible que esdevinguin la font més important de finançament de la recerca en un futur no gaire llunyà.

En el cas del CED, malgrat un augment en el nombre de projectes de caràcter competitiu (tant espanyols com europeus), el finançament procedent d'organismes públics i d'alguna empresa privada per a la realització d'investigació aplicada ha suposat, fins fa ben poc, la part més important dels seus ingressos procedents de la recerca. Aquesta situació no sempre ha estat ben valorada pels responsables públics de la recerca a Catalunya, perquè s'ha considerat la investigació bàsica com la més excel·lent.

3. INDICADORS DELS RESULTATS OBTINGUTS

En ciències socials, és especialment difícil, per no dir pràcticament impossible, referenciar d'una manera immediata i directa els resultats de les recerques, ja que les implicacions dels processos analitzats, les conseqüències de les reflexions elaborades o les transformacions propiciades per les propostes suggerides, molt sovint, arriben després de llargs terminis, i a vegades ja és molt complicat refer el procés a través del qual una recerca determinada produí un canvi, una millora o un progrés concret. És per això que es presenten ara alguns factors i variables a tall de vàlids indicadors sobre quines han estat algunes de les conseqüències, més o menys immediates, de moltes de les recerques fetes. Els sexennis de recerca (trams) obtinguts pels investigadors i investigadores, els rànquings comparatius (o, millor dit, competitius), les revistes existents, les publicacions fetes, les tesis defensades i les comunicacions presentades

poden ser alguns d'aquests indicadors que donin la mesura de la producció científica d'aquest període.

3.1. Els sexennis de recerca (trams)

El nombre de sexennis d'investigació (trams) concedits al professorat (152) no és gaire alt si es té en compte el nombre de professors (1.039), però el que cal destacar són les diferències existents entre universitats, entre les quals destaquen la UAB, la UB i la UdL força per damunt de la resta. L'índex *S*, que palesa la proporció entre sexennis efectivament obtinguts i sexennis potencials, tot plegat ponderat per l'edat del professorat, és elevat a les tres universitats esmentades (en particular, a la UAB), i sobresurt en el cas dels catedràtics més que en el de les catedràtiques. Pel que fa a aquest mateix índex *S*, les diferències no són tan notòries entre els professors i les professores titulars (taula 9).

TAULA 9

Sexennis de recerca (trams) concedits per la Comissió Nacional Avaluadora de l'Activitat Investigadora (CNEAI) al professorat de les universitats catalanes adscrit a les àrees de coneixement d'anàlisi geogràfica regional, geografia física i geografia humana (situació de l'any 2009)

<i>Total</i>												
<i>a)</i>	<i>b)</i>	<i>c)</i>	<i>d)</i>	<i>e)</i>	<i>f)</i>	<i>g)</i>	<i>h)</i>	<i>i)</i>	<i>j)</i>	<i>k)</i>	<i>l)</i>	<i>m)</i>
CU	h	18	s. det.	61	0	0	1	4	3	8	1	1
CU	d	6	s. det.	19	0	0	1	2	1	0	1	1
TU	h	39	s. det.	39	6	6	17	8	2	0	0	0
TU	d	29	s. det.	28	4	5	12	8	0	0	0	0
TEU	h	4	s. det.	0	3	1	0	0	0	0	0	0
TEU	d	7	s. det.	5	1	3	2	0	1	0	0	0
Total		103		152	14	15	33	22	7	8	2	2

<i>Universitat Autònoma de Barcelona</i>												
a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)	i)	j)	k)	l)	m)
CU	h	3	0,83	10	0	0	0	1	1	0	1	0
CU	d	4	0,68	15	0	0	1	0	1	0	1	1
TU	h	13	0,36	15	2	0	8	2	1	0	0	0
TU	d	11	0,34	12	1	2	4	4	0	0	0	0
TEU	h	1	0,00	0	1	0	0	0	0	0	0	0
TEU	d	3	0,33	5	0	0	2	0	1	0	0	0
Total		35		57	4	2	15	7	4	0	2	1

<i>Universitat de Barcelona</i>												
a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)	i)	j)	k)	l)	m)
CU	h	9	0,72	34	0	0	0	1	2	5	0	1
CU	d	1	0,40	2	0	0	0	1	0	0	0	0
TU	h	10	0,23	11	1	2	4	2	1	0	0	0
TU	d	9	0,25	8	1	2	4	2	0	0	0	0
TEU	h	0	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.
TEU	d	3	0,00	0	0	3	0	0	0	0	0	0
Total		32		55	2	7	8	6	3	5	0	1

<i>Universitat de Girona</i>												
a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)	i)	j)	k)	l)	m)
CU	h	1	1,00	4	0	0	0	0	0	1	0	0
CU	d	1	0,50	2	0	0	0	1	0	0	0	0
TU	h	8	0,13	3	2	3	3	0	0	0	0	0
TU	d	5	0,25	4	1	1	2	1	0	0	0	0
TEU	h	0	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.
TEU	d	0	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.
Total		15		13	3	4	5	2	0	1	0	0

<i>Universitat de Lleida</i>												
a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)	i)	j)	k)	l)	m)
CU	h	3	0,83	10	0	0	0	1	0	2	0	0
CU	d	0	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.
TU	h	4	0,60	6	0	0	2	2	0	0	0	0
TU	d	2	0,75	3	0	0	1	1	0	0	0	0
TEU	h	1	0,00	0	1	0	0	0	0	0	0	0
TEU	d	1	0,00	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Total		11		19	2	0	3	4	0	2	0	0

<i>Universitat Rovira i Virgili</i>												
<i>a)</i>	<i>b)</i>	<i>c)</i>	<i>d)</i>	<i>e)</i>	<i>f)</i>	<i>g)</i>	<i>h)</i>	<i>i)</i>	<i>j)</i>	<i>k)</i>	<i>l)</i>	<i>m)</i>
CU	h	2	0,27	3	0	0	1	1	0	0	0	0
CU	d	0	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.
TU	h	3	0,33	4	0	1	0	2	0	0	0	0
TU	d	2	0,14	1	1	0	1	0	0	0	0	0
TEU	h	2	0,00	0	1	1	0	0	0	0	0	0
TEU	d	0	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.	n. c.
Total		9		8	2	2	2	3	0	0	0	0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la CNEAI.

n. c.: no correspon

s. det.: sense determinar

a) Tipus de professorat.

b) Gènere.

c) Nombre total de professors o professores.

d) Índex S: $\text{índex S} = \text{nombre de sexennis obtinguts} / \text{nombre de sexennis possibles}$. El nombre de sexennis possibles es defineix com a $(\text{edat} - 27) / 6$. El número 27 reflecteix l'edat mitjana d'inici en la publicació dels resultats de recerca. Més informació de l'índex S a:

<http://www.educacion.gob.es/dctm/ministerio/horizontales/ministerio/organismos/cneai/2009-info-v5.pdf?documentId=0901e72b8008d9ff>.

e) Nombre total de sexennis concedits.

f) Professorat que mai no s'ha presentat a avaluació de sexennis.

g) Professorat amb cap sexenni.

h) Professorat amb un sexenni.

i) Professorat amb dos sexennis.

j) Professorat amb tres sexennis.

k) Professorat amb quatre sexennis.

l) Professorat amb cinc sexennis.

m) Professorat amb sis sexennis o més.

3.2. Rànquings per disciplines i universitats

Malgrat totes les reticències possibles tant pel que fa a les metodologies d'elaboració de rànquings com, sobretot, al seu ús, és significatiu que un dels més ben valorats d'entre els que es fan i es difonen a Espanya (vegeu la taula 10) situï tres universitats catalanes entre les deu millors en la disciplina «Geografia i urbanisme», a més de la constatació que els dos primers llocs estan copsats, a gran distància de la resta, per la UAB i la UB.

TAULA 10

Rànquing I-UGR d'universitats espanyoles segons els camps i les disciplines científics: «Geografia i urbanisme (2007-2011)»^a

<i>Rànquing</i>	<i>Universitats</i>	<i>Dimensió quantitativa</i>	<i>Dimensió qualitativa</i>	<i>Puntuació final IFQ²A-índex</i>
1	Universitat Autònoma de Barcelona	1,000	0,657	0,657
2	Universitat de Barcelona	0,738	0,592	0,437
3	Universitat Pública de Navarra	0,205	0,718	0,148
4	Universitat Pablo de Olavide	0,209	0,688	0,144
5	Universitat de Lleida	0,175	0,669	0,117
6	Universitat d'Alcalá de Henares	0,197	0,596	0,117
7	Universitat del País Basc	0,287	0,367	0,105
8	Universitat de València	0,243	0,430	0,105
9	Universitat de La Laguna	0,191	0,497	0,095
10	Universitat Carlos III de Madrid	0,163	0,575	0,094

Font: Torres-Salinas Daniel [et al.]. *Rankings I-UGR de Universidades Españolas según Campos y Disciplinas Científicas* [en línia]. 3a ed. 2012 <<http://www.rankinguniversidades.es>> [Consulta: 3 juliol 2012].

a) Les definicions de *dimensió quantitativa*, *dimensió qualitativa* i *IFQ²A-índex* es poden trobar en <http://sci2s.ugr.es/rankinguniversidades/metodologia.php>.

3.3. Les revistes

En el període 2003-2009, la col·lecció lleidatana «EspaiTemps» (originàriament dedicada als camps de la geografia, la història i la història de l'art) no ha publicat cap text relacionat amb la geografia. Això s'explica perquè les recerques geogràfiques de la UdL han estat ara canalitzades a través de la *Revista de Geografia*, editada en la seva segona (i força irregular) etapa amb el suport conjunt de la UB, la UdL i la URV. De *Revista de Geografia*, però, només n'han aparegut tres volums, estroncant-se l'embranchida que havia de suposar la seva segona etapa d'edició (vegeu la taula 11).

TAULA 11

Revistes acadèmiques de geografia i demografia, segons el gènere, la temàtica, la localització i l'idioma (2003-2009)

<i>Gènere dels autors</i>					
<i>Revistes</i>	<i>Articles signats per homes</i>	<i>Articles signats per dones</i>	<i>Articles amb signatura mixta</i>	<i>Total d'articles considerats</i>	<i>Total de volums apareguts</i>
<i>Documents d'Anàlisi Geogràfica</i>	54	36	22	112	14
<i>Papers de Demografia^a</i>	84	19	38	141	141
<i>Revista de Geografia</i>	15	5	3	23	3
<i>Scripta Nova: Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales</i>	465	253	121	839	177
<i>Treballs de la Societat Catalana de Geografia</i>	120	46	22	188	12
Total	738	359	206	1.303	347

<i>Temàtica dels articles publicats</i>						
<i>Revistes</i>	<i>Geografia física</i>	<i>Geografia humana</i>	<i>Pensament geogràfic</i>	<i>Mètodes i tècniques</i>	<i>Altres temes</i>	<i>Total</i>
<i>Documents d'Anàlisi Geogràfica</i>		59	33	10	0	112
<i>Papers de Demografia^a</i>	0	125	9	7	0	141
<i>Revista de Geografia</i>	2	16	5	0	0	23
<i>Scripta Nova: Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales</i>	4	675	121	19	20	839
<i>Treballs de la Societat Catalana de Geografia</i>	2	99	52	29	6	188
Total	18	974	220	65	26	1.303

<i>Localització dels articles publicats</i>					
<i>Revistes</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Sense localització</i>	<i>Total</i>
<i>Documents d'Anàlisi Geogràfica</i>	29	19	19	45	112
<i>Papers de Demografia^a</i>	31	62	33	15	141
<i>Revista de Geografia</i>	12	2	4	5	23
<i>Scripta Nova: Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales</i>	67	152	466	154	839
<i>Treballs de la Societat Catalana de Geografia</i>	84	20	23	61	188
Total	223	255	545	280	1.303

<i>Idioma d'aparició dels articles</i>							
<i>Revistes</i>	<i>Català</i>	<i>Castellà</i>	<i>Portuguès</i>	<i>Francès</i>	<i>Anglès</i>	<i>Italià</i>	<i>Total</i>
<i>Documents d'Anàlisi Geogràfica</i>	50	50	0	1	11	0	112
<i>Papers de Demografia</i> ^a	17	88	0	5	31	0	141
<i>Revista de Geografia</i>	11	12	0	0	0	0	23
<i>Scripta Nova: Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales</i>	11	610	207	0	0	11	839
<i>Treballs de la Societat Catalana de Geografia</i>	137	36	0	2	12	1	188
Total	226	796	207	8	54	12	1.303

Font: elaboració propia

a) Se'n publiquen entre dotze i vint números anuals.

Malgrat tot, el nombre total d'articles publicats en revistes editades a Catalunya ha augmentat significativament, ja que *Scripta Nova*, a més de continuar publicant un nou article quinzenalment, ha anat incorporant, en forma d'articles dins un volum extra, bona part de les comunicacions presentades en el congrés anual de *Geo Crítica*. A més, la incorporació de *Scripta Nova* dins l'esquema de revistes indexades de l'Institute for Scientific Information (ISI; actualment, *Thomson Reuters Web of Knowledge*) ha fet que la pressió per publicar-hi s'hagi incrementat enormement, amb propostes de textos arribats no només d'arreu d'Espanya, sinó de tota l'Amèrica Llatina, àrea d'influència i de relació preferent de la revista.

Treballs de la Societat Catalana de Geografia, a més de publicar les conferències impartides en la Societat Catalana de Geografia (SCG), ressenyes sobre l'activitat de la Societat i textos procedents de les recerques dels socis, s'ha anat obrint cada vegada més a temes i àmbits innovadors de la geografia acadèmica i professional. *Documents d'Anàlisi Geogràfica* continua sent una revista capdavantera en els àmbits de la geografia espanyola i internacional: el 2009 inicià una nova etapa, passant de dos a tres números cada any. Pel que fa a *Papers de Demografia*, el seu format de *working paper* continua facilitant la publicació immediata de nous textos i recerques, però n'esbiaixa i condiona la difusió, i fa també que la seva periodicitat sigui força irregular.

En relació amb l'etapa anterior, la proporció d'articles signats per dones ha disminuït en totes les revistes de manera lleugera (*Documents d'Anàlisi Geogràfica* passa d'un 38 % a un 32 %) o ben significativa (a *Papers de Demografia* el percentatge es redueix del 33 % al 13 %), excepte a *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* (d'un 20 % a un 24 %). Igualment, el percentatge d'articles publicats en català ha disminuït del 22 % al 17 %, en particular per l'augment del castellà a *Papers de Demografia*. La revista amb un percentatge més gran de textos en català és encara *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* (amb un 73 %), seguida de *Documents d'Anàlisi Geogràfica* (amb un 50 %). A *Scripta Nova* la presència del català és només testimonial (1,3 %), mentre que hom pot destacar-hi el gran nombre d'articles en portuguès, ja que una gran part dels seus autors prové del Brasil i fa que aquest idioma sigui la tercera llengua d'expressió, molt a prop del català. Darrerament, s'observa també un increment en els articles publicats en anglès (que, en conjunt, passen d'un 0,2 % a un 4,1 %), especialment a *Documents d'Anàlisi Geogràfica* i *Papers de Demografia*.

Pel que fa a la temàtica dels articles apareguts, el més evident és l'augment en els textos dedicats a la geografia física i els mètodes i tècniques (a *Documents d'Anàlisi Geogràfica* i a *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* pràcticament se'n dobla el nombre en relació amb el sexenni anterior), així com la minva considerable dels articles sobre pensament geogràfic, en bona part per la disminució observada a *Scripta Nova*. Malgrat aquest creixement dels articles sobre geografia física, cal contrastar-lo amb l'ampli potencial productiu (en temes i quantitat de recerca, en nombre d'investigadors, en projecció social, etc.) que tenen diversos dels seus camps (especialment a la UB: climatologia, meteorologia, edafologia, estudis ambientals i sobre el paisatge natural, etc.). De tot plegat, se n'extrau que les revistes acadèmiques de geografia de Catalunya no són (encara) el canal normal i habitual d'expressió de la recerca que es fa a les universitats catalanes sobre aquests temes.

Els articles que parlen de Catalunya minven lleugerament, en detriment dels que tenen la resta d'Espanya com a àmbit d'interès. Tanmateix, el més destacable és el pes notable dels articles sobre la resta del món a *Scripta Nova*: hi representen més de la meitat, i la immensa majoria, sobre l'Amèrica Llatina.

3.4. Les publicacions i les comunicacions en congressos

Com no podia ser altrament, en el període ara tractat, s'hi observa un considerable augment en el nombre de documents publicats pel PDI: si globalment l'increment és de prop del 35 %, el creixement més significatiu és en l'epígraf «Articles» (més d'un 40 % respecte a l'etapa anterior, destacant especialment la UB i la UAB). El lleu creixement en el nombre de llibres pot estar relacionat tant amb l'augment de l'edició d'actes de congressos i seminaris com amb la facilitat més gran per publicar llibres de divulgació (més que no pas llibres estrictament acadèmics o manuals; vegeu les taules 12 i 13).

TAULA 12

Publicacions del personal docent i investigador vinculat als departaments de geografia de les universitats catalanes i al CED, segons el tipus de documents (2003-2009)

<i>Total</i>					
<i>Any</i>	<i>Articles</i>	<i>Capítols de llibre</i>	<i>Llibres</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	172	180	62	414	2,5
2004	221	170	49	440	2,6
2005	177	148	50	375	2,3
2006	152	171	48	371	2,2
2007	190	213	45	448	2,4
2008	262	232	52	546	2,9
2009	187	259	45	491	2,7
Total	1.361	1.373	351	3.085	17,6

<i>Universitat Autònoma de Barcelona</i>					
<i>Any</i>	<i>Articles</i>	<i>Capítols de llibre</i>	<i>Llibres</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	62	36	18	116	3,4
2004	72	34	13	119	3,7
2005	41	18	10	69	2,0
2006	37	20	9	66	2,0
2007	47	11	10	68	2,0
2008	57	24	7	88	2,4
2009	44	19	7	70	1,9
Total	360	162	74	596	17,3

<i>Universitat de Barcelona</i>					
<i>Any</i>	<i>Articles</i>	<i>Capítols de llibre</i>	<i>Llibres</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	44	77	8	129	3,2
2004	62	64	6	132	3,3
2005	55	74	3	132	3,3
2006	27	66	7	100	2,4
2007	53	88	3	144	3,5
2008	89	101	7	197	4,9
2009	60	111	8	179	5,0
Total	390	581	42	1.013	25,5

<i>Universitat de Girona</i>					
<i>Any</i>	<i>Articles</i>	<i>Capítols de llibre</i>	<i>Llibres</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	15	16	5	36	2,8
2004	25	24	7	56	3,7
2005	25	15	13	53	3,8
2006	37	31	13	81	5,8
2007	30	28	12	70	4,7
2008	43	43	12	98	5,8
2009	20	39	11	70	5,0
Total	195	196	73	464	31,8

<i>Universitat de Lleida</i>					
<i>Any</i>	<i>Articles</i>	<i>Capítols de llibre</i>	<i>Llibres</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	22	13	7	42	3,5
2004	20	9	3	32	2,9
2005	16	12	4	32	2,7
2006	12	9	6	27	2,5
2007	11	19	9	39	3,5
2008	23	19	6	48	4,8
2009	17	33	12	62	6,2
Total	121	114	47	282	25,6

<i>Universitat Rovira i Virgili</i>					
<i>Any</i>	<i>Articles</i>	<i>Capítols de llibre</i>	<i>Llibres</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	16	21	21	58	6,4
2004	16	21	16	53	5,9
2005	18	14	13	45	5,6
2006	18	25	7	50	6,3
2007	22	27	9	58	7,3
2008	19	32	11	62	7,8
2009	18	28	5	51	6,4
Total	127	168	82	377	45,4

<i>Centre d'Estudis Demogràfics^a</i>					
<i>Any</i>	<i>Articles</i>	<i>Capítols de llibre</i>	<i>Llibres</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	13	17	3	33	2,8
2004	26	18	4	48	3,7
2005	22	15	7	44	4,0
2006	21	20	6	47	4,7
2007	27	40	2	69	5,8
2008	31	13	9	53	4,1
2009	28	29	2	59	4,2
Total	168	152	33	353	29,4

Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades GREC (UB, UdG, UdL i URV) i de les memòries de recerca del Departament de Geografia de la UAB i del CED.

a) La quantificació de les publicacions del personal del CED exclou els seus textos apareguts a *Papers de Demografia*, revista editada pel mateix CED.

TAULA 13
Publicacions del personal docent i investigador vinculat als departaments de geografia de les universitats catalanes i al CED, segons el lloc d'edició dels documents (2003-2009)

<i>Total</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	219	95	100	414	2,5
2004	218	144	78	440	2,6
2005	192	107	76	375	2,3
2006	174	105	92	371	2,2
2007	185	154	109	448	2,4
2008	292	140	114	546	2,9
2009	223	148	120	491	2,7
Total	1.503	893	689	3.085	17,6

<i>Universitat Autònoma de Barcelona</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	44	27	45	116	3,4
2004	47	31	41	119	3,7
2005	33	16	20	69	2,0
2006	23	22	21	66	2,0
2007	24	19	25	68	2,0
2008	46	17	25	88	2,4
2009	24	14	32	70	1,9
Total	241	146	209	596	17,3

<i>Universitat de Barcelona</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	77	24	28	129	3,2
2004	57	59	16	132	3,3
2005	69	34	29	132	3,3
2006	50	29	21	100	2,4
2007	61	48	35	144	3,5
2008	96	59	42	197	4,9
2009	89	45	45	179	5,0
Total	499	298	216	1.013	25,5

<i>Universitat de Girona</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	19	13	4	36	2,8
2004	33	18	5	56	3,7
2005	36	10	7	53	3,8
2006	45	19	17	81	5,8
2007	41	18	11	70	4,7

2008	69	16	13	98	5,8
2009	44	15	11	70	5,0
Total	287	109	68	464	31,8

<i>Universitat de Lleida</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	25	13	4	42	3,5
2004	22	10	0	32	2,9
2005	17	8	7	32	2,7
2006	19	8	0	27	2,5
2007	18	16	5	39	3,5
2008	34	12	2	48	4,8
2009	31	25	6	62	6,2
Total	166	92	24	282	25,6

<i>Universitat Rovira i Virgili</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	41	7	10	58	6,4
2004	34	14	5	53	5,9
2005	23	13	9	45	5,6
2006	20	12	18	50	6,3
2007	20	21	17	58	7,3
2008	23	23	16	62	7,8
2009	25	17	9	51	6,4
Total	186	107	84	377	45,4

<i>Centre d'Estudis Demogràfics^a</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PI estable</i>
2003	13	11	9	33	2,8
2004	25	12	11	48	3,7
2005	14	26	4	44	4,0
2006	17	15	15	47	4,7
2007	21	32	16	69	5,8
2008	24	13	16	53	4,1
2009	10	32	17	59	4,2
Total	124	141	88	353	29,2

Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades GREC (UB, UdG, UdL i URV) i de les memòries de recerca del Departament de Geografia de la UAB i del CED.

a) La quantificació de les publicacions del personal del CED exclou els seus textos apareguts a *Papers de Demografia*, revista editada pel mateix CED.

Els documents publicats a Catalunya amb prou feines augmenten (amb l'excepció ja esmentada de *Scripta Nova*) i s'incrementen significativament els editats a la resta d'Espanya (que pràcticament es dupliquen en relació amb l'etapa anterior) i,

sobretot, a la resta del món (on destaca la UAB, amb un terç del total dels documents publicats). Aquest patró (sobretot l'increment d'articles publicats a l'estranger) es deu probablement a les noves estratègies adoptades pel professorat per adaptar-se a les mesures de l'activitat investigadora imposades per les exigències de les agències d'avaluació (Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya [AQU], Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació [ANECA], CNEAI).

L'assistència a congressos i l'augment dels contactes internacionals també afavoreix aquesta internacionalització de les publicacions (vegeu la taula 14). Malgrat que no es disposa de dades per a la UAB, l'augment global en el nombre de comunicacions presentades en congressos (sobretot els internacionals) és molt important, i en alguns casos, com el del CED, és espectacular.

TAULA 14

Comunicacions i ponències presentades en congressos científics per part del personal docent i investigador vinculat als departaments de geografia de les universitats catalanes i al CED, segons el lloc dels congressos (2003-2009)

<i>Total^a</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	57	39	40	136	0,8
2004	40	80	68	188	1,1
2005	75	46	95	216	1,3
2006	44	88	82	214	1,3
2007	53	93	84	230	1,2
2008	145	71	113	329	1,8
2009	46	73	142	261	1,5
Total	460	490	624	1.574	9,0

<i>Universitat Autònoma de Barcelona</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya.</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.
2004	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.
2005	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.
2006	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.
2007	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.
2008	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.
2009	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.
Total	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.	s. d.

<i>Universitat de Barcelona</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	17	15	23	55	1,4
2004	13	22	25	60	1,5
2005	24	14	30	68	1,7
2006	14	26	29	69	1,7
2007	22	35	27	84	2,0
2008	45	23	53	121	3,0
2009	18	28	49	95	2,6
Total	153	163	236	552	13,9

<i>Universitat de Girona</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	16	12	2	30	2,3
2004	12	17	8	37	2,5
2005	14	12	10	36	2,6
2006	11	13	12	36	2,6
2007	6	11	15	32	2,1
2008	22	14	10	46	2,7
2009	7	13	12	32	2,3
Total	88	92	69	249	17,1

<i>Universitat de Lleida</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	3	2	3	8	0,7
2004	8	4	6	18	1,6
2005	6	2	4	12	1,0
2006	3	10	0	13	1,2
2007	8	12	4	24	2,2
2008	27	8	13	48	4,8
2009	8	7	17	32	3,2
Total	63	45	47	155	14,1

<i>Universitat Rovira i Virgili</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PDI estable</i>
2003	6	5	3	14	1,6
2004	5	13	15	33	3,7
2005	8	11	14	33	4,1
2006	7	19	9	35	4,4
2007	7	14	22	43	5,4
2008	12	14	29	55	6,9
2009	3	9	18	30	3,8
Total	48	85	110	243	29,3

<i>Centre d'Estudis Demogràfics</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Total</i>	<i>Ràtio per PI estable</i>
2003	15	5	9	29	2,4
2004	2	24	14	40	3,1
2005	23	7	37	67	6,1
2006	9	20	32	61	6,1
2007	10	21	16	47	3,9
2008	39	12	8	59	4,5
2009	10	16	46	72	5,1
Total	108	105	162	375	31,0

Font: elaboració pròpia a partir de la base de dades GREC (UB,UdG, UdL i URV) i de les memòries de recerca del Departament de Geografia de la UAB i del CED

a) Total de les dades disponibles, és a dir, sense comptar-hi la UAB.

L'increment en la presència de geògrafs i geògrafes catalans en els consells editorials de revistes estrangeres també va lligat amb aquesta quantitat (i qualitat) més gran dels contactes i amb la presència internacional dels investigadors catalans (vegeu la taula 15). Així, d'un total de seixanta revistes no catalanes en les quals hi ha membres catalans en els consells de redacció o en els consells científics assessors, n'hi ha dotze que són del món anglosaxó (algunes es troben entre les més rellevants internacionalment en geografia humana). N'hi ha vint-i-vuit de la resta d'Espanya i nou de l'Amèrica Llatina; és simptomàtic que només n'hi hagi dues de França, tenint en compte la tradicional relació amb l'àmbit francòfon fins fa ben poc. Cal remarcar que la UB és representada en quaranta-set revistes (de les quals trenta-dues a Espanya, vuit a l'Amèrica Llatina i dues anglosaxones), i la UAB en trenta-nou (de les quals quinze a Espanya, quatre a l'Amèrica Llatina i deu anglosaxones). Un membre de la UAB concentra setze participacions, i un altre de la UB, onze. Tot plegat confirma el notable nivell dels contactes i la internacionalització d'aquestes universitats.

TAULA 15

Revistes acadèmiques de geografia no publicades a Catalunya en les quals hi ha geògrafs/es i demògrafs/es catalans en els consells editorials o assessors (2003-2009)

ACME: An International E-Journal for Critical Geographies (Kelowna, el Canadà; Abel Albet i Mas, UAB).

Ager: Revista de Estudios sobre Despoblación y Desarrollo Rural (Saragossa, Espanya; Arlinda García Coll, UB; Joaquín Recaño Valverde, UAB).

Archivio di Studi Urbani e Regionali (Venècia, Itàlia; Abel Albet i Mas, UAB; Oriol Nel·lo i Colom, UAB; Joan Vicente Rufí, UdG).

Aurora: Geography Journal (Guimarães, Portugal; Xavier Úbeda Cartaña, UB).

Belgeo (Brussel·les, Bèlgica; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).

Bitácora Urbano-Territorial (Bogotà, Colòmbia; Horacio Capel Sáez, UB).

Boletín de Estudios Geográficos (Mendoza, l'Argentina; Horacio Capel Sáez, UB; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB; Roser Majoral Moliné, UB).

Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles (Madrid, Espanya; Salvador Anton Clavé, URV; Josepa Bru Bistuer, UdG; Gemma Cànoves Valiente, UAB; Arlinda García Coll, UB; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB; Javier Martín Vide, UB; Anna Ribas Palom, UdG; David Saurí Pujol, UAB).

Boletín de la Real Sociedad Geográfica (Madrid, Espanya; Horacio Capel Sáez, UB).

Brazilian Geographical Journal: Geosciences and Humanities Research Medium (Ituiutaba, el Brasil; Carme Bellet Sanfeliu, UdL).

Cahiers de Géographie du Québec (Sainte-Foy, el Canadà; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).

Cidades, Comunidades e Territórios (Lisboa, Portugal; Oriol Nel·lo i Colom, UAB).

Con-ciencia Social (Sevilla, Espanya; Horacio Capel Sáez, UB).

Cuadernos de Geografía de la Universitat de València (València, Espanya; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).

Cuadernos de Investigación Geográfica (Logronyo, Espanya; Antonio Gómez Ortiz, UB).

Cuadernos de Turismo (Múrcia, Espanya; Gemma Cànoves Valiente, UAB).

Cuadernos Geográficos (Granada, Espanya; Horacio Capel Sáez, UB; Javier Martín Vide, UB).

- Cuaternario y Geomorfología* (Logronyo, Espanya; Antonio Gómez Ortiz, UB).
- Didáctica Geográfica* (Madrid, Espanya; Antonio Gómez Ortiz, UB).
- Ería* (Oviedo, Espanya; Roser Majoral Moliné, UB; Francesc Nadal Piqué, UB).
- Estudios Geográficos* (Madrid, Espanya; Horacio Capel Sáez, UB).
- Estudios Migratorios: Revista Galega de Análise das Migracións* (Santiago de Compostel·la, Espanya; Anna Cabré i Pla, UAB).
- Estudios Socioterritoriales: Revista de Geografía* (Tandil, l'Argentina; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).
- European Spatial Research and Policy* (Lódz, Polònia; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).
- European Urban and Regional Studies* (Londres, el Regne Unit; Mireia Baylina Ferré, UAB; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).
- Fennia: International Journal of Geography* (Hèlsinki, Finlàndia; Roser Majoral Moliné, UB).
- Finisterra: Revista Portuguesa de Geografia* (Lisboa, Portugal; Abel Albet i Mas, UAB; Horacio Capel Sáez, UB).
- Gender, Place & Culture* (Londres, el Regne Unit; Maria Prats Ferret, UAB).
- Geofocus: Revista Internacional de Ciencia y Tecnología de la Información Geográfica* (Madrid, Espanya; Javier Martín Vide, UB).
- Geographicalia* (Saragossa, Espanya; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB; Javier Martín Vide, UB; Joan Vilà-Valentí, UB).
- Géographie et Cultures* (París, França; Abel Albet i Mas, UAB).
- Geographies* (Atenes, Grècia; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).
- GeoJournal: An International Journal of Geography* (Dordrecht, els Països Baixos; Abel Albet i Mas, UAB).
- Investigaciones Geográficas* (Mèxic, Mèxic; Horacio Capel Sáez, UB).
- Investigaciones Geográficas* (Universitat d'Alacant) (Alacant, Espanya; Javier Martín Vide, UB).
- Journal of Geography in Higher Education* (Northampton, el Regne Unit; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).
- Lurralde: Investigación y Espacio* (Sant Sebastià, Espanya; Eugenio Cobertera Laguna, URV; Josep Oliveras Samitier, URV; Joan Vilà-Valentí, UB).
- Méditerranée* (Ais de Provença, França; Joan Vilà-Valentí, UB).
- Millars: Espai i Història* (Castelló de la Plana, Espanya; Joan Vilà-Valentí, UB).
- Nimbus: Revista de Climatología, Meteorología y Paisaje* (Almeria, Espanya; Javier Martín Vide, UB; Joan Vilà-Valentí, UB; Antonio Gómez Ortiz, UB).
- Papeles de Geografía* (Múrcia, Espanya; Horacio Capel Sáez, UB; Javier Martín Vide, UB; Francesc Xavier C. Paunero Amigo, UdG).
- Papers de Turisme* (València, Espanya; Salvador Anton Clavé, URV; Gemma Cànoves Valiente, UAB; Francesc López Palomeque, UB).
- Pirineos: Revista de Ecología de Montaña* (Jaca, Espanya; Javier Martín Vide, UB).
- Polígonos: Revista de Geografía* (Lleó, Espanya; Javier Martín Vide, UB; Joan-Eugeni Sánchez Pérez, UB).
- Progress in Human Geography* (Londres, el Regne Unit; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).
- Revista de Demografía Histórica* (Madrid, Espanya; Anna Cabré i Pla, UAB; Joaquín Recaño Valverde, UAB; Angels Torrents i Rosés, UAB).
- Revista de Geografía Norte Grande* (Santiago, Xile; Horacio Capel Sáez, UB; Gerard Jori Garcia, UB; Francesc Xavier C. Paunero Amigo, UdG; Joan Vilà-Valentí, UB).
- Revista de Teledetección* (Madrid, Espanya; Xavier Pons Fernández, UAB).
- Revista Geográfica de América Central* (San José, Costa Rica; Josep Pintó Fusalba, UdG).
- Revista Geográfica de Valparaíso* (Valparaíso, Xile; Joan Vilà-Valentí, UB).
- Revista Latino-Americana de Geografía e Género* (Ponta Grossa, el Brasil; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB; Maria Prats Ferret, UAB).
- Rivista Geografica Italiana* (Florència, Itàlia; Horacio Capel Sáez, UB; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).
- Serie Geográfica* (Alcalá de Henares, Espanya; Josep M. Panareda Clopés, UB).
- Social & Cultural Geography* (Abingdon, el Regne Unit; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).

Sociologia Ruralis (Exeter, el Regne Unit; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).
Territoris: Revista del Departament de Ciències de la Terra (Universitat de les Illes Balears) (Palma, Espanya; Salvador Anton Clavé, URV; Gemma Cànoves Valiente, UAB; Francesc López Palomeque, UB; Joan Nogué Font, UdG; Josep Oliveras Samitier, URV; Josep M. Panareda Clopés, UB; Gerda K. Priestley, UAB).
The Arab World Geographer = Le Géographe du Monde Arabe (Akron, els Estats Units; Maria Dolors Garcia Ramon, UAB).
Urban Research & Practice (Londres, el Regne Unit; Núria Benach Rovira, UB).
Xeogràfica: Revista de Xeografia, Territorio e Medio Ambiente (Santiago de Compostel·la, Espanya; Javier Martín Vide, UB).

Font: elaboració pròpia.

Tot i mantenint les precaucions envers la necessitat, l'oportunitat i l'orientació de les llistes de revistes indexades per l'ISI, si hom assumeix com un punt de referència aquestes llistes i rànquings, cal reconèixer un gran augment en el nombre de documents publicats pels investigadors catalans en aquestes revistes, que han passat de setze, en el període 1990-1996, a cinquanta-set, en el 1996-2002, i a dos-cents dinou, en el present; tot i que, a efectes directament comparatius (només revistes estrangeres), aquests dos-cents dinou articles queden rebaixats a cent trenta-un si excloem els vuitanta-vuit articles publicats en les dues revistes espanyoles indexades (vegeu les taules 16 i 17). Efectivament, vuitanta-vuit articles (un 40,2 %, que és un percentatge molt alt) es concentren en les dues revistes espanyoles recentment indexades: *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles* i *Scripta Nova*. La resta d'articles (59,8 %) es publiquen en revistes estrangeres, en les quals el predomini de l'anglès és aclaparador.

TAULA 16

Articles publicats en revistes indexades per l'ISI (Thomson Reuters Web of Knowledge) pel personal docent i investigador dels departaments i centres de recerca catalans, segons les revistes (2003-2009)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Total
<i>Scripta Nova</i>				6	10	24	14	54
<i>Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles</i>			7	6	8	8	5	34
<i>International Journal of Climatology</i>				1	3	1	1	6
<i>Catena</i>			1			3		4
<i>Cities</i>	2	1		1				4
<i>Demographic Research</i>				1	1		2	4
<i>Geografiska Annaler. Series A, Physical Geography</i>	2	1					1	4
<i>Sud-Ouest Européen</i>						1	3	4
<i>Area</i>		1				1	1	3
<i>Geoforum</i>		2			1			3
<i>Journal of Geography in Higher Education</i>	1	1			1			3
<i>Land Degradation & Development</i>		1		1			1	3
<i>Population</i>					2		1	3
<i>Population, Space and Place</i>			1		1	1		3
<i>Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie</i>				1	1	1		3
<i>Annals of Tourism Research</i>			2					2
<i>Deep-Sea Research Part II</i>					2			2
<i>Eure</i>					2			2
<i>European Urban and Regional Studies</i>		1					1	2
<i>Geomorphology</i>						1	1	2
<i>Geophysical Research Letters</i>					1		1	2
<i>International Migration Review</i>					1	1		2
<i>Journal of Coastal Research</i>				1			1	2
<i>Journal of Urban History</i>						1	1	2
<i>Landscape and Urban Planning</i>						2		2
<i>Ocean & Coastal Management</i>						2		2
<i>Papeles de Población</i>						1	1	2

<i>Political Geography</i>		1				1		2
<i>Theoretical and Applied Climatology</i>					1	1		2
<i>Urban Studies</i>				1			1	2
<i>Zeitschrift für Geomorphologie</i>				1	1			2
<i>Agriculture, Ecosystems & Environment</i>						1		1
<i>Applied Geography</i>						1		1
<i>Ardea</i>					1			1
<i>Ardeola</i>				1				1
<i>Biological Conservation</i>			1					1
<i>Ecography</i>					1			1
<i>Ecological Economics</i>							1	1
<i>Ecological Modelling</i>			1					1
<i>Economic Geography</i>					1			1
<i>Environment and Planning A</i>							1	1
<i>Environment and Planning D</i>	1							1
<i>Environmental Management</i>							1	1
<i>Environmental Values</i>				1				1
<i>European Journal of Population</i>	1							1
<i>European Journal of Public Health</i>	1							1
<i>European Planning Studies</i>	1							1
<i>Gender, Place & Culture</i>					1			1
<i>Geo-Marine Letters</i>							1	1
<i>Geographical Review</i>							1	1
<i>Geophysical Research</i>						1		1
<i>Global and Planetary Change</i>						1		1
<i>Hydrological Processes</i>						1		1
<i>IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing</i>							1	1
<i>International Journal of Remote Sensing</i>						1		1
<i>International Journal of Wildland Fire</i>			1					1
<i>Journal of Air Transport Management</i>						1		1
<i>Journal of Atmospheric and Solar-Terrestrial Physics</i>					1			1
<i>Journal of Climate</i>						1		1

<i>Journal of Environmental Planning and Management</i>			1					1
<i>Journal of Ethnic and Migration Studies</i>				1				1
<i>Journal of Hydrology</i>							1	1
<i>Journal of Ornithology</i>						1		1
<i>Journal of Planning Education and Research</i>					1			1
<i>Journal of Sustainable Agriculture</i>						1		1
<i>Journal of the Royal Stat. Society: A (Statistics in Society)</i>							1	1
<i>Journal of Transport Geography</i>							1	1
<i>Latin American Research Review</i>						1		1
<i>Permafrost and Periglacial Processes</i>							1	1
<i>Photogrammetric Engineering & Remote Sensing</i>							1	1
<i>Population and Development Review</i>						1		1
<i>Population and Environment</i>		1						1
<i>Progress in Development Studies</i>				1				1
<i>Quaternary International</i>					1			1
<i>Quaternary Science Reviews</i>					1			1
<i>Review of Palaeobotany and Palynology</i>							1	1
<i>Revista Panamericana de Salud Publica</i>							1	1
<i>River Research and Applications</i>			1					1
<i>Social & Cultural Geography</i>	1							1
<i>Tourism Management</i>			1					1
<i>Transportation Research Part A: Policy and Practice</i>							1	1
<i>Urban Geography</i>			1					1
<i>Vegetation History and Archaeobotany</i>							1	1
Total	10	10	18	24	44	62	51	219

Font: elaboració pròpia a partir de la consulta de la base de dades *Social Science Citation Index (SSCI)* feta per l'OR-IEC.

TAULA 17

Articles publicats en revistes indexades per l'ISI (Thomson Reuters Web of Knowledge) pel personal docent i investigador dels departaments i centres de recerca catalans, segons les universitats (2003-2009)

<i>Any</i>	<i>UAB</i>	<i>UB</i>	<i>UdG</i>	<i>UdL</i>	<i>UPF</i>	<i>URV</i>	<i>CED</i>	<i>Altres</i>	<i>Total</i>
2003	6	3	0	0	1	0	0	0	10
2004	6	2	1	0	1	0	0	0	10
2005	7	5	1	1	0	1	1	2 ^a	18
2006	5	10	5	1	0	0	2	1 ^b	24
2007	15	10	2	7	0	2	3	5 ^c	44
2008	15	24	4	5	0	4	7	2 ^d	61
2009	15	22	3	6	1	0	4	1 ^e	52
Total	69	76	16	20	3	7	17	11	219

Font: elaboració pròpia a partir de la consulta de la base de dades SSCI feta per l'OR-IEC.

a) Dos articles amb coautoria entre la UAB i el CED.

b) Article amb coautoria entre la UAB i la UdG.

c) Tres articles amb coautoria entre la UAB i el CED, un article amb coautoria entre la UAB i la UPF i un autor de la UOC.

d) Un article amb autoria de la UOC i un altre d'un institut d'ensenyament secundari.

e) Un article amb coautoria entre la URV i la UOC.

El total d'articles publicats en revistes de geografia humana és de cent seixanta-cinc (bo i sumant-hi els quinze de les revistes pròpiament demogràfiques, que també es poden considerar de geografia humana), és a dir, un 73 %. El total d'articles apareguts en revistes amb una línia editorial exclusivament de geografia física i de tècniques és de cinquanta-quatre, és a dir, un 25 %. Ara bé, si es vol fer una aproximació més acurada, s'ha de tenir en compte que hi ha revistes, com ara el *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, que també publiquen articles de geografia física i de mètodes i tècniques malgrat el seu enfocament majoritari en la geografia humana. Es confirma, doncs, allò que abans s'esmentava de què bona part de la producció de la geografia física catalana (especialment la climatologia i la meteorologia, així com la relacionada amb aspectes diversos de la geomorfologia) es canalitza vers l'exterior i amb un ressò i reconeixement notables en els fòrums internacionals, tal com l'existència d'aquestes publicacions sembla corroborar i tal com la diversitat internacional de les coautories ho palesa: els geògrafs i geògrafes catalans no només publiquen conjuntament amb altres geògrafs i geògrafes espanyols o amb d'altres procedents del món anglosaxó, sinó també amb investigadors procedents de molt diversos indrets.

En tot cas, això podria ser explicat pel fet de tractar-se d'una geografia més propera a la lògica de les ciències «pures», tant pel que fa a les temàtiques com a les formes de realització, d'expressió i de transmissió de les recerques; això mateix quedaria confirmat pel fet que moltes de les revistes indexades en les quals publiquen els geògrafs físics catalans no estan classificades en la categoria de geografia física, sinó en d'altres (com ara climatologia, estudis ambientals, geociències, etc.); també caldria tenir en compte que molts dels articles contenen més de quatre autors com a signants (fet habitual en molts articles de ciències).

3.5. Les tesis doctorals

Les tesis doctorals, en tant que són un element que concreta els resultats de la recerca feta per un individu durant un període determinat, també reflecteixen l'orientació general d'una branca de la ciència en una etapa determinada. Cada vegada més, però, aquest treball acadèmic resulta directament (i quasi exclusivament) vinculat amb la possibilitat d'una relació laboral estable amb l'acadèmia (cosa més i més complicada d'assolir), de manera que hom esperaria una minva en el nombre de tesis

defensades. Tanmateix, les dades n'assenyalen un increment considerable (de prop del 32 % en relació amb el sexenni anterior), i aquest creixement s'ha concentrat a la UAB, amb un 56 % del total, i a la UB: entre ambdues universitats sumen el 85 % de les tesis llegides, ja que són les úniques on els departaments de geografia tenen programes de doctorat de geografia específics i propis. Una possible explicació d'aquest increment en la quantitat de tesis rau en el fet que ha crescut el nombre de doctorands procedents de l'estranger (un terç del total), especialment de l'Amèrica Llatina.

El nombre de tesis llegides per dones es manté a prop del 36 % i, talment com al període anterior, aquest percentatge és superior a la UAB que a la UB (un 40 % davant un 32 %). El nombre de tesis que han estat llegides en català ha baixat de manera significativa: d'un 40 % ha passat a un 31 %, sobretot pel creixement de les tesis en castellà a la UB, on ja ha estat esmentat l'elevat nombre de doctorands sudamericans. També cal assenyalar el fort augment proporcional de les tesis llegides en altres llengües: de dues tesis en portuguès, se n'ha passat a deu (essencialment del Brasil), i d'una tesi en anglès, se n'ha passat a cinc. Curiosament, només hi ha una sola tesi en francès (taula 18).

TAULA 18

Tesis llegides en el marc dels programes de doctorat de geografia de les universitats catalanes, segons els autors i els idiomes (2003-2009)

<i>Total</i>						
<i>Any</i>	<i>Llegides per homes</i>	<i>Llegides per dones</i>	<i>Llegides en català</i>	<i>Llegides en castellà</i>	<i>Llegides en altres idiomes</i>	<i>Total</i>
2003	14	3	5	10	2 portuguès	17
2004	14	7	7	12	1 francès; 1 portuguès	21
2005	18	11	8	18	3 portuguès	29
2006	3	4	1	4	1 anglès; 1 portuguès	7
2007	18	8	7	15	3 anglès; 1 portuguès	26
2008	10	10	7	12	1 anglès	20
2009	11	7	8	8	2 portuguès	18
Total	88	50	43	79	16	138

<i>Universitat Autònoma de Barcelona</i>						
<i>Any</i>	<i>Llegides per homes</i>	<i>Llegides per dones</i>	<i>Llegides en català</i>	<i>Llegides en castellà</i>	<i>Llegides en altres idiomes</i>	<i>Total</i>
2003	5	1	3	2	1 portuguès	6
2004	5	4	4	4	1 francès	9
2005	3	2	2	3	0	5
2006	2	1	1	1	1 anglès	3
2007	10	4	4	6	3 anglès; 1 portuguès	14
2008	2	6	4	3	1 anglès	8
2009	4	3	5	2	0	7
Total	31	21	23	21	8	52

<i>Universitat de Barcelona</i>						
<i>Any</i>	<i>Llegides per homes</i>	<i>Llegides per dones</i>	<i>Llegides en català</i>	<i>Llegides en castellà</i>	<i>Llegides en altres idiomes</i>	<i>Total</i>
2003	7	2	2	6	1 portuguès	9
2004	6	1	1	5	1 portuguès	7
2005	11	6	1	13	3 portuguès	17
2006	1	2	0	2	1 portuguès	3
2007	6	3	1	8	0	9
2008	7	3	2	8	0	10
2009	6	4	2	6	2 portuguès	10
Total	44	21	9	48	8	65

<i>Universitat de Girona</i>						
<i>Any</i>	<i>Llegides per homes</i>	<i>Llegides per dones</i>	<i>Llegides en català</i>	<i>Llegides en castellà</i>	<i>Llegides en altres idiomes</i>	<i>Total</i>
2003	1	0	0	1	0	1
2004	0	1	1	0	0	1
2005	2	3	4	1	0	5
2006	0	1	0	1	0	1
2007	2	0	2	0	0	2
2008	1	1	1	1	0	2
2009	0	0	0	0	0	0
Total	6	6	8	4	0	12

<i>Universitat de Lleida</i>						
<i>Any</i>	<i>Llegides per homes</i>	<i>Llegides per dones</i>	<i>Llegides en català</i>	<i>Llegides en castellà</i>	<i>Llegides en altres idiomes</i>	<i>Total</i>
2003	0	0	0	0	0	0
2004	2	0	0	2	0	2
2005	2	0	1	1	0	2
2006	0	0	0	0	0	0
2007	0	1	0	1	0	1
2008	0	0	0	0	0	0
2009	1	0	1	0	0	1
Total	5	1	0	4	0	6

<i>Universitat Rovira i Virgili</i>						
<i>Any</i>	<i>Llegides per homes</i>	<i>Llegides per dones</i>	<i>Llegides en català</i>	<i>Llegides en castellà</i>	<i>Llegides en altres idiomes</i>	<i>Total</i>
2003	1	0	0	1	0	1
2004	1	1	1	1	0	2
2005	0	0	0	0	0	0
2006	0	0	0	0	0	0
2007	0	0	0	0	0	0
2008	0	0	0	0	0	0
2009	0	0	0	0	0	0
Total	2	1	1	2	0	3

Font: elaboració pròpia a partir de dades aportades per l'OR-IEC

Tot plegat suposa un tret nou i simptomàtic que també cal relacionar amb l'increment de tesis que tenen l'àmbit de referència més enllà d'Espanya. De fet, Catalunya ha deixat de ser, de bon tros, la zona més estudiada pels doctorands (taula 19). Aquest fet s'explica, de nou, pel notable increment en el nombre de doctorands provinents de l'Amèrica Llatina, però també per l'expansió en els interessos dels doctorands autòctons.

TAULA 19

Tesis llegides en el marc dels programes de doctorat de geografia de les universitats catalanes, segons els àmbits de referència (2003-2009)

<i>Total</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Sense localització</i>	<i>Total</i>
2003	7	5	5	0	17
2004	9	3	9	0	21
2005	10	2	14	3	29
2006	3	1	3	0	7
2007	11	3	11	1	26
2008	7	1	12	0	20
2009	4	5	8	1	18
Total	51	20	62	5	138

<i>Universitat Autònoma de Barcelona</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Sense localització</i>	<i>Total</i>
2003	3	1	2	0	6
2004	5	1	3	0	9
2005	1	1	3	0	5
2006	3	0	0	0	3
2007	7	3	3	1	14
2008	3	1	4	0	8
2009	2	4	1	0	7
Total	24	11	16	1	52

<i>Universitat de Barcelona</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Sense localització</i>	<i>Total</i>
2003	3	3	3	0	9
2004	2	1	4	0	7
2005	4	1	10	2	17
2006	0	1	2	0	3
2007	2	0	7	0	9
2008	3	0	7	0	10
2009	2	1	6	1	10
Total	16	7	39	3	65

<i>Universitat de Girona</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Sense localització</i>	<i>Total</i>
2003	0	1	0	0	1
2004	1	0	0	0	1
2005	4	0	1	0	5
2006	0	0	1	0	1
2007	2	0	0	0	2
2008	1	0	1	0	2
2009	0	0	0	0	0
Total	8	1	3	0	12

<i>Universitat de Lleida</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Sense localització</i>	<i>Total</i>
2003	0	0	0	0	0
2004	0	1	1	0	2
2005	1	0	0	1	2
2006	0	0	0	0	0
2007	0	0	1	0	1
2008	0	0	0	0	0
2009	0	0	1	0	1
Total	1	1	3	1	6

<i>Universitat Rovira i Virgili</i>					
<i>Any</i>	<i>Catalunya</i>	<i>Resta d'Espanya</i>	<i>Resta del món</i>	<i>Sense localització</i>	<i>Total</i>
2003	1	0	0	0	1
2004	1	0	1	0	2
2005	0	0	0	0	0
2006	0	0	0	0	0
2007	0	0	0	0	0
2008	0	0	0	0	0
2009	0	0	0	0	0
Total	2	0	1	0	3

Font: elaboració pròpia a partir de dades aportades per l'OR-IEC.

La immensa majoria de les tesis presentades són de temes propers a la geografia humana, perquè aquesta és la principal orientació dels dos programes de doctorat que concentren un nombre més elevat d'estudiants (UAB i UB). Només un 16 % de les tesis són de geografia física, i aquestes es concentren, essencialment, a la UB. També és significativa la inexistència de tesis dedicades al pensament geogràfic, quan aquest tema havia estat destacable fa just uns quants anys (taula 20).

TAULA 20

Tesis llegides en el marc dels programes de doctorat de geografia de les universitats catalanes, segons els temes (2003-2009)

<i>Total</i>					
<i>Any</i>	<i>Geografia física</i>	<i>Geografia humana</i>	<i>Pensament geogràfic</i>	<i>Mètodes i tècniques</i>	<i>Total</i>
2003	4	13	0	0	17
2004	4	17	0	0	21
2005	3	26	0	0	29
2006	1	6	0	0	7
2007	3	23	0	0	26
2008	3	15	0	2	20
2009	4	14	0	0	18
Total	22	114	0	2	138

<i>Universitat Autònoma de Barcelona</i>					
<i>Any</i>	<i>Geografia física</i>	<i>Geografia humana</i>	<i>Pensament geogràfic</i>	<i>Mètodes i tècniques</i>	<i>Total</i>
2003	0	6	0	0	6
2004	1	8	0	0	9
2005	0	5	0	0	5
2006	0	3	0	0	3
2007	0	14	0	0	14
2008	1	6	0	1	8
2009	0	7	0	0	7
Total	2	49	0	1	52

<i>Universitat de Barcelona</i>					
<i>Any</i>	<i>Geografia física</i>	<i>Geografia humana</i>	<i>Pensament geogràfic</i>	<i>Mètodes i tècniques</i>	<i>Total</i>
2003	4	5	0	0	9
2004	2	5	0	0	7
2005	2	15	0	0	17
2006	1	2	0	0	3
2007	2	7	0	0	9
2008	2	7	0	1	10
2009	4	6	0	0	10
Total	17	47	0	1	65

<i>Universitat de Girona</i>					
<i>Any</i>	<i>Geografia física</i>	<i>Geografia humana</i>	<i>Pensament geogràfic</i>	<i>Mètodes i tècniques</i>	<i>Total</i>
2003	0	1	0	0	1
2004	0	1	0	0	1
2005	1	4	0	0	5
2006	0	1	0	0	1
2007	1	1	0	0	2
2008	0	2	0	0	2
2009	0	0	0	0	0
Total	2	10	0	0	12

<i>Universitat de Lleida</i>					
<i>Any</i>	<i>Geografia física</i>	<i>Geografia humana</i>	<i>Pensament geogràfic</i>	<i>Mètodes i tècniques</i>	<i>Total</i>
2003	0	0	0	0	0
2004	0	2	0	0	2
2005	0	2	0	0	2
2006	0	0	0	0	0
2007	0	1	0	0	1
2008	0	0	0	0	0
2009	0	1	0	0	1
Total	0	6	0	0	6

<i>Universitat Rovira i Virgili</i>					
<i>Any</i>	<i>Geografia física</i>	<i>Geografia humana</i>	<i>Pensament geogràfic</i>	<i>Mètodes i tècniques</i>	<i>Total</i>
2003	0	1	0	0	1
2004	1	1	0	0	2
2005	0	0	0	0	0
2006	0	0	0	0	0
2007	0	0	0	0	0
2008	0	0	0	0	0
2009	0	0	0	0	0
Total	1	2	0	0	3

Font: elaboració pròpia a partir de dades aportades per l'OR-IEC.

4. REFLEXIONS I EXHORTACIONS PER A LA MILLORA DE LA RECERCA

4.1. Resultats

a) Sobre la recerca

La recerca, en general, ha evolucionat de manera molt positiva en el període considerat, tant pel que fa al finançament com a les publicacions. Cal especificar que els projectes del Ministeri de les diverses convocàtoies són la font més important de finançament per a la recerca bàsica, amb un increment molt lleuger pel que fa al nombre de projectes i un cert descens en el pressupost total; en destaca la UAB, que ha duplicat aquest tipus de finançament en aquest període. La majoria de les temàtiques són de geografia humana, regional o ambiental, si bé cal destacar que a la UB el 50 % dels projectes són de geografia física.

També cal dir que totes les universitats tenen grups de recerca consolidats, amb l'excepció de la UdG, que participa en els grups de recerca consolidats de la UAB. No hi ha dades de suficient qualitat sobre els projectes europeus que en permetin una mínima valoració i comparació, però sí que es constata que aquest tipus de projectes són molt importants en el CED, tant per la seva aportació econòmica com científica.

Cal destacar que l'increment de convenis i contractes (més lligats a la transferència de tecnologia) ha estat espectacular, i això es deu sobretot a l'increment observat a la UAB, que n'ha obtingut un 76 % del total, essencialment en temes molt lligats als SIG i la teledetecció. Un dels punts febles de la recerca ha estat el nombre molt minso de beques postdoctorals que han obtingut els departaments de geografia.

En canvi, el nombre total de tesis doctorals ha crescut significativament (un 32 %) i es concentra en les dues universitats més grans (UB i UAB). Quasi una tercera part són sobre l'Amèrica Llatina, cosa que evidencia el procés d'internacionalització dels estudiants de doctorat, palesat també en el fet que l'anglès i el portuguès són els idiomes que més creixen com a llengües de redacció de les tesis. El nombre de tesis llegides per dones no augmenta, mantenint-se en un 35 % del total.

b) Sobre les publicacions

S'observa una forta tendència, per una banda, a no publicar tant localment i, per l'altra, a internacionalitzar les publicacions. Destaca també l'interès per publicar articles en comptes de llibres i publicar-los en revistes indexades per l'ISI (*Thomson Reuters Web of Knowledge*). Aquest patró es deu, probablement, a una nova estratègia del professorat per adaptar-se a la nova forma de mesurar la recerca en ciències socials (sexennis d'investigació tant de l'AQU com de la CNEAI).

El nombre d'articles publicats en les revistes catalanes ha pujat, sobretot per l'extraordinari creixement de la revista *Scripta Nova*. En canvi, altres revistes, com ara *Revista de Geografia*, han tret molt pocs números i és difícil preveure'n el futur. En les temàtiques del període, hi destaca la pujada de la geografia física i els mètodes i les tècniques. El nombre absolut d'articles signats només per dones ha pujat, lògicament, però la proporció sobre el total ha baixat, i també ha baixat el pes dels articles en català.

Pel que fa als articles publicats en revistes indexades per l'ISI, s'han més que quintuplicat durant el període i destaquen, en particular, els articles de geografia física i de tècniques.

La internacionalització també es reflecteix en l'alta participació del professorat català de geografia en els consells de redacció de les revistes científiques estrangeres, tant de l'Amèrica Llatina com del món anglosaxó (algunes d'aquestes revistes són de les més importants en la geografia humana internacional). Curiosament, el pes de la participació en revistes franceses és baix, ja que la influència de la geografia francesa (tan important fa dos o tres decennis) ha minvat molt ràpidament. Però, en general, i no només pel que fa als consells de redacció, la participació en el procés d'internacionalització es concentra en les dues grans universitats (UB i UAB), mentre que a les petites sembla que els costi més participar-hi, per no tenir una massa crítica suficient.

c) Sobre el professorat

Són anys en els quals el creixement del professorat estable s'alenteix força en comparació amb el període anterior, que fou de creixement molt important. Tanmateix, aquest no sembla el cas del personal del CED. Cal assenyalar que apareixen noves figures docents de la Llei d'universitats de Catalunya (LUC; els lectors i els agregats de

l'AQU) i que es dona un fort procés de precarització del professorat, ja que augmenta en gran manera la figura del professorat associat amb contractes precaris.

Un dels fets més destacables pel que fa al professorat dels departaments de geografia és el progressiu increment en la presència d'homes i, per tant, l'augment significatiu en l'índex de masculinització, sobretot si tenim en compte l'estructura d'edats: els homes es concentren en les edats més joves, planter del professorat del futur. Una possible explicació seria que la geografia a Catalunya, per una banda, cada vegada és més tècnica i aquest tipus d'enfocament atrau més els homes, i també, per altra banda, que la carrera acadèmica cada vegada és més competitiva i, per tant, és més difícil de seguir per les dones, ja que l'etapa de màxim esforç coincideix amb l'etapa reproductiva. Com que aquesta masculinització no s'observa en altres disciplines universitàries, l'explicació més clara d'aquesta evolució és probablement la tecnificació del contingut de la geografia a Catalunya en les darreres dècades.

4.2. Reflexions i exhortacions

1. La geografia és prou ben acceptada i força ben representada en el context de la recerca que es fa avui a Catalunya, però ho és, essencialment, a títol individual, mercès a la sòlida tasca científica i al notable prestigi intel·lectual d'un nombre molt reduït (massa, potser) de geògrafs i geògrafes. També, tot cal dir-ho, ha contribuït decisivament a l'esmentat èxit l'existència d'un patrimoni col·lectiu de la geografia catalana, el bagatge del qual es remunta a començament del segle XX, i que es basa en el reconeixement de la feina ben feta per un seguit de persones que han sabut donar (al llarg de diverses generacions) una orientació sempre moderna i compromesa a la geografia i han estat capaces de transmetre-la en un destacat magisteri que no ha creat una escola significativa en la quantitat, però sí en la qualitat.

Contràriament, cal reconèixer que hi ha relativament pocs col·lectius de geògrafs de renom: potser per la seva formació pluridisciplinària, els geògrafs i geògrafes tendeixen a fer les seves recerques associats amb altres professionals, entre els quals sovint es dilueix la pròpia identitat com a geògrafs o es perd la centralitat de la disciplina geogràfica.

Caldria recollir l'esperit de la geografia catalana de fa un segle i ressituar-lo en el context d'un nou esforç per mantenir una idea de país en el marc dels canvis polítics, culturals, econòmics, sociològics i demogràfics lligats a la globalització.

2. Un altre dels punts forts de la recerca que actualment es fa a Catalunya en el marc de la geografia prové, curiosament, de la necessitat que té el professional de la geografia de mostrar la seva preparació i de demostrar el valor de la pròpia disciplina en contextos científics i socials amplis i pluridisciplinaris. Aquest fet, habitual en col·lectius reduïts i poc coneguts, quasi bé mai no és compartit ni entès per disciplines (des dels arquitectes fins als economistes o els biòlegs) que aprofiten l'ampli reconeixement social per dur a terme una expansió «natural» tant dels àmbits d'interès i recerca com dels camps d'aplicació professional. Aquesta preocupació de molts geògrafs i geògrafes (que, en ocasions, arriba a l'obsessió i, a vegades, al complex d'inferioritat) s'ha traduït sovint en la qualitat, la fiabilitat, la precisió i el rigor de molts treballs de recerca geogràfica, així com en la versatilitat dels seus coneixements i la fàcil adaptabilitat als canvis i les innovacions.

Caldria una recerca teòrica específica en el terreny de les interfícies de contacte amb disciplines contigües, amb l'objectiu d'establir ponts d'entesa, homologacions de llenguatges i vies fecundes d'intercanvi, real, de teories, mètodes i centres d'interès.

3. Certament, algunes vessants i especialitzacions de la geografia han esdevingut referents reconeguts i obligats, no només per a altres ciències afins, sinó per a d'altres de més allunyades. A Catalunya, en concret, els estudis demogràfics, els metropolitans, els relacionats amb la divisió comarcal i l'articulació territorial, la climatologia, i potser algun altre, són àmbits apreciats com a valuoses contribucions des de la geografia al coneixement general. És també cert, però, que aquest reconeixement encara no ha assolit la dimensió popular i que, massa sovint, el ciutadà manté la imatge (si és que en té) romàntica, parcial i obsoleta d'una geografia descriptiva lligada exclusivament a la memorització escolar de rius i capitals.

Caldria garantir una relació fluida entre els centres d'investigació i les problemàtiques del territori i la societat, per tal que la recerca científica aportï respostes efectives a les demandes socials i eviti posicions aïllacionistes o elitistes.

4. Aquelles bones apreciacions i consideracions en l'àmbit intel·lectual no exclouen greus dèficits i profunds punts febles per a la recerca geogràfica a Catalunya. Potser un dels més evidents és, talment com passa a la resta d'Espanya, la manca d'unes directrius que, responen a demandes socials efectivament sentides i a objectius

importants en el coneixement i la ciència, marquin les grans línies a seguir; apleguin una notable massa de recursos humans, tècnics i econòmics, i orientin de manera potent i decisiva la tasca de grups sencers de recerca.

En aquest sentit, cal recordar que en molts camps de la ciència hi ha programes prioritaris de gran transcendència (que fins i tot el ciutadà llec reconeix, valora i, d'alguna manera, defensa), als quals, doncs, la societat dota de considerables quantitats de recursos: cal reconèixer que en la geografia catalana hi ha pocs (si n'hi ha cap) programes o línies prioritaris d'aquest tipus, capaços d'atraure recursos i imatge pública i, alhora, de palesar un compromís i una utilitat social. Es poden esmentar el medi ambient o el paisatge com a dos exemples d'aquestes línies prioritàries, sobre les quals, a més, tradicionalment la geografia havia tingut un gran ascendent (i que, en altres països, encara avui té).

Sembla fonamental aprofundir en la recerca epistemològica que permeti donar més consistència a propostes d'enfocaments temàtics encara joves i desplegar-ne el potencial de canvi per a tota la geografia. Fugint, però, tant de la integració banalitzadora com de l'acceptació acrítica de la novetat.

5. Tanmateix, tant en geografia com en demografia, hi predominen les tendències centrífugues, sovint a la recerca d'un reconeixement social més gran o simplement, d'una quantitat més alta de recursos. Així, i per continuar emprant els exemples suara esmentats, malgrat que hi ha geògrafs i geògrafes que tenen en el medi ambient el seu camp de recerca habitual, és ben cert que el nucli central dels estudis ambientals que es fan avui a Catalunya no es troba en la geografia i que, en aquest sentit, la batalla és perduda no només davant altres disciplines (la biologia, la física, l'economia), sinó davant una nova branca del coneixement que una ben orquestrada campanya de màrqueting ha aconseguit anomenar *ciències ambientals*; en altres països europeus, i fins i tot als Estats Units, la geografia està situada al bell mig i és la peça clau de tot el que es relaciona amb els estudis sobre el medi ambient. Pel que fa al paisatge, la trajectòria en els darrers anys és ben diferent: tot i adquirir una considerable volada acadèmica i social i fins una carta de naturalesa pròpia, ha mantingut estrets vincles amb els geògrafs i la geografia, en bona part, potser, pel fet que l'Observatori del Paisatge (notable impulsor de l'estudi i la difusió del paisatge a Catalunya) ha estat liderat per un geògraf.

Es fa urgent i necessari un increment en la coordinació interdisciplinària, ja que les ciències socials (i entre aquestes, de manera molt clara, la geografia i la demografia),

però també les ciències de la Terra, esdevenen més i més interrelacionades, especialment quan més aplicables volen ser. Iniciatives com ara la creació de bancs de dades integrats (fàcilment accessibles i constantment actualitzats) contribuirien a aquest propòsit.

6. En qualsevol cas, cal reconèixer que la manca de grans objectius programàtics i d'una llista de temes prioritaris, a més de suposar la pèrdua de visibilitat social (i, amb aquesta, de la justificació de recursos econòmics per a la recerca) i de propiciar tendències centrífugues, també comporta la dispersió tant en els objectius com en els resultats. Això fa encara més difícil mesurar-los en termes d'impacte científic i social. I tot plegat no és gens bo per a la disciplina.

Amb un cert fonament, molt sovint, gabinets d'estudis i empreses privades veuen els departaments universitaris com una forma de competència deslleial: aquesta apreciació podria resoldre's potenciant la dedicació, per part de la universitat, a les recerques aplicades que, per raons de rendibilitat, de capacitat o d'altre tipus, la iniciativa privada exclou majoritàriament dels seus objectius.

A més, al costat i per sota dels treballs aplicats a l'anàlisi, la diagnosi i la teràpia de problemes concrets del medi, del territori o de la població, hi ha d'haver un espai per a la revisió i la renovació de la teoria geogràfica o demogràfica. Caldria potenciar el paper de la universitat en tant que és el marc òptim per a la recerca teòrica bàsica que els treballs aplicats segueixen reclamant i incloent, i en tant que és l'àmbit on es poden promoure i assumir recerques d'especial durada (plurianual) o complexitat. Escau també a la universitat la reflexió crítica sobre les transformacions del territori i de la societat.

7. Com es deia abans, en la geografia catalana contemporània hi ha individualitats de reconegut prestigi, però els equips de recerca geogràfica, malgrat haver crescut en quantitat i en nombre de persones implicades, són d'unes dimensions cada vegada menys homologables, tant dins un context espanyol com europeu; a més, massa sovint, els factors de fidelitat (a un investigador, a un catedràtic) prevalen sobre els de qualitat a l'hora de definir els grups de recerca. En els darrers anys, l'import mitjà del finançament per cada projecte de recerca ha minvat considerablement, tant per la retallada dels pressupostos com per l'esmentat augment en el nombre de grups sol·licitants. En qualsevol cas, els grups de recerca de geografia que la Generalitat de Catalunya considera consolidats poden competir en molt pocs paràmetres quantitatius amb altres grups homòlegs d'altres disciplines dins les ciències socials i, sobretot, amb les ciències «pures» (comparativament també, les subvencions rebudes són

significativament menors). El més que notable increment en el nombre (i el valor econòmic) dels convenis que els departaments universitaris han signat amb institucions públiques i empreses privades suposa una ferma alternativa a la davallada en els pressupostos públics de recerca; tanmateix, implica una significativa pèrdua en el control i les decisions sobre quins temes s'investiguen i quins procediments se segueixen, a més d'un perillós gir vers una geografia predominantment aplicada.

Per la decisiva i creixent importància atribuïda als grups de recerca consolidats a l'hora de dur a terme l'assignació de recursos, fóra bo revisar els criteris que en defineixen l'existència i el reconeixement, a través d'una política homogènia i equitativa que valorés la necessitat, l'oportunitat, la innovació i la productivitat de cada grup i de cada tema de recerca plantejat. I, en tot cas, «consolidar-los» a través de dotacions econòmiques més elevades.

8. El reduït impacte social de la recerca que es fa en geografia té molt a veure també amb el seu reduït ressò mediàtic. Alhora, aquesta escassa projecció mediàtica influeix també negativament en la mateixa investigació científica. De fet, els complexos, però cada vegada més intensos i evidents, lligams i mecanismes de retroalimentació entre ciència, mitjans de comunicació i societat són, en el cas de la geografia, molt dèbils, quasi inexistent. Així, la tasca del geògraf pràcticament no és coneguda per la societat i, al seu torn, només en comptades ocasions la societat recorre al geògraf com a expert per tractar els seus problemes. Una excepció curiosa, sobtada i relativament recent pot ser la dels homes i dones del temps: a poc a poc, cada vegada més ciutadans van identificant aquella persona que a través de la televisió els informa de les previsions meteorològiques amb la disciplina científica de la geografia.

Tal com avui succeeix amb els estudis demogràfics, l'existència d'una institució investigadora que portés l'adjectiu *geogràfic* en el nom contribuiria decisivament tant a la divulgació de la recerca com a la positiva reconsideració del paper dels geògrafs i la geografia en la societat actual. Així, una institució d'aquest tipus segurament seria molt positiva per a la difusió de la imatge de la geografia, però cal reconèixer les grans dificultats que comportaria la seva viabilitat tant científica com econòmica.

9. També es cert que, a diferència del que ha succeït en els darrers anys en moltes comunitats autònomes, en les quals un bon grapat de geògrafs i geògrafes han aconseguit situar-se en posicions destacades de l'Administració pública (en càrrecs tècnics o polítics), a Catalunya la magnitud econòmica, social i universitària general del país no ha permès que la reduïda comunitat de geògrafs tingués un paper destacat i

suficientment visible i identificable. El seu impacte i transcendència social són, doncs, escassos.

Malgrat això, els geògrafs i geògrafes catalans i la mateixa geografia catalana són valorats i apreciats molt positivament des de la resta d'Espanya, i en un possible rànquing integrat per diversos índexs, ben segur que obtindrien una excel·lent qualificació en la gran majoria d'aquests. A escala internacional, els nombrosos contactes i lligams que tradicionalment han conreat els professionals i els acadèmics de la geografia catalana han anat donant molts fruits en forma de publicacions, xarxes de recerques i d'intercanvis, participacions en congressos i un llarg etcètera.

Tot i això, seria molt desitjable reforçar els vincles de la investigació geogràfica catalana amb la de la resta d'Espanya i amb l'europea, amb propostes de grups prou extensos. Seria bo promoure tot tipus d'esforços per tal de participar i de liderar en projectes europeus, amb implicacions positives tant pel que fa a l'obertura científica com al proveïment de recursos econòmics.

10. La història recent de la geografia acadèmica està marcada per l'existència de dos grans blocs de relacions universitàries originats en les dependències administratives dels antics col·legis universitaris: així, es destaca el treball habitual en comú d'investigadors de la UB, la UdL i la URV, per un cantó, i de la UAB i de la UdG, per l'altre, amb l'agreujant d'un enorme desconeixement mutu, que, a vegades, frega la competitivitat i el solapament de recerques. Aquesta tendència bipolar semblaria començar a trencar-se en els darrers temps mercès a alguns contactes i recerques de tipus creuat.

La SCG i, en certa mesura, la Societat Catalana d'Ordenació del Territori (SCOT), ambdues societats filials de l'IEC, actuen com a òptimes plataformes de contacte entre tots els geògrafs del país (fins i tot, els de fora del món acadèmic). Potser seria bo projectar la tasca d'aquestes societats, més enllà de ser punts de trobada, perquè esdevinguessin promotores i projectores de recerca.

Aquest possible futur panorama acadèmic, però també l'estructura present dels departaments universitaris de geografia a Catalunya, fan convenient una coordinació més gran entre aquests, que hauria de ser producte d'acords mutus o d'una política global externa que en possibilités una estructura més racional i més dimensionada amb les necessitats i les expectatives socials. Un aspecte amb una necessitat urgent de coordinació és el dels programes de doctorat, que són, de fet, els que contribueixen decisivament a crear nous investigadors i ajuden a estructurar els equips de recerca.

11. L'existència del CED representa el punt fort de la recerca en demografia a Catalunya. La migradesa de la recerca dins dels departaments universitaris està lligada a la precarietat de la presència de la demografia a la universitat. El programa de doctorat de Demografia de la UAB ha millorat aquesta situació.

De ben segur, la creació d'una àrea de coneixement universitari pròpia per a la demografia contribuiria no només a construir una identitat pròpia més gran, sinó a traçar la possibilitat d'una carrera professional dins la acadèmia per a molts demògrafs i demògrafes, que acaben sent atrets per altres disciplines amb àrea de coneixement pròpia.

12. Es continuen detectant problemes d'identitat corporativa i visibilitat social per a la geografia també dins l'acadèmia. En ocasions (fins i tot, dins un mateix document procedent de les universitats o l'Administració), la geografia és catalogada dins les ciències socials, i en d'altres, amb les humanitats, sense comptar que, a vegades, la geografia física manté notables punts de contacte amb algunes de les anomenades «ciències pures». Les repercussions d'això en la recerca i, especialment, en la projecció social de la recerca són notables.

Tot i que és coherent amb la seva tradicional interdisciplinarietat, en algunes universitats, la geografia comparteix estructures organitzatives amb la història, la història de l'art, les filologies, la sociologia, la filosofia, etc. Aquesta realitat, a vegades, esdevé problemàtica quan es constata el lloc de la geografia física: gaudint d'una perfecta vigència i amb una posició equidistant en relació amb les ciències de la Terra i les ciències ambientals, molt sovint es caracteritza per l'envelliment dels seus laboratoris i infraestructures (a vegades, patint els constrenyiments imposats des dels àmbits o les facultats «de lletres»), que dificulta la introducció i l'aplicació de les tècniques modernes en l'anàlisi pedològica, climatològica, hidrològica, biogeogràfica, paisatgística, etc. Tot plegat esmorteix el potencial que, juntament amb l'anàlisi econòmica i social del territori, té la geografia física en el marc dels estudis de la natura i del medi ambient.

Des d'alguns àmbits de l'Administració i en certes esferes de la societat, se segueix mantenint, doncs, una imatge prou esbiaixada de la geografia que la identifica amb un equipament simple i precari. Per mantenir el propi desenvolupament i per garantir la competitivitat internacional, la recerca geogràfica actual resulta simplement impossible sense una estructura logística adient que, a més de biblioteques, mediateques i cartoteques actualitzades, inclogui equipament tecnològic sofisticat (SIG, sistemes de

posicionament global, cartografia automàtica, anàlisi i tractament d'imatges de satèl·lit, etcètera).

13. En els anteriors reports s'expressava un plany sobre la notable dispersió en les fonts i la documentació, la gran inconnexió entre les bases de dades, la preocupant dificultat a l'hora d'aconseguir informació essencial i de titularitat pública (des del nom dels projectes competitiu i el seu finançament fins als trams de recerca), així com sobre la migradesa, la precarietat i l'escassa comparabilitat dels webs dels departaments universitaris i dels grups i centres de recerca (buits, contradiccions, etcètera).

Encara calen accions sistemàtiques per racionalitzar, actualitzar i donar coherència, fiabilitat i rigor a les bases de dades i les memòries de recerca, així com als webs, esdevinguts aparador preferent i privilegiat i, alhora, el canal de projecció exterior de la imatge. Tanmateix, cal reconèixer que aquesta situació ha millorat molt significativament en els darrers temps, tant per part de les fonts d'informació i les bases de dades com per part dels departaments i els grups de recerca. Cal esmentar molt directament l'excel·lent tasca realitzada per l'Observatori de la Recerca de l'IEC (OR-IEC; portal *Mesurament de la Recerca, el Desenvolupament i la Innovació* [MERIDIÀ]), formalment i conceptualment: ha esdevingut un punt de referència obligat per al coneixement i la realització de la recerca.

15. Sembla igualment necessària una revisió i una reconsideració *ex novo* del principi que adjudica a certes revistes acadèmiques un determinat nivell de qualitat (o d'excel·lència), a partir del qual es deriva un barem d'assignació de personal i de recursos. Talment com passa en la resta de ciències socials, en geografia i demografia algunes pautes rutinàries d'avaluació (índexs de citacions, d'impacte, etc.) són força alienes a la tradició acadèmica pròpia i, a més, quan s'importen d'altres latituds i s'apliquen de manera irreflexiva, generen inconvenients i desajustaments (per exemple: es confon la demografia amb els estudis de població, hi ha àmbits diferents de la geografia física que s'escampen per ciències diverses, etcètera).

L'Administració competent i la comunitat científica haurien de replantejar les escales de valoració i els principis que hi són subjacents, per tal que fossin acceptables per a tothom.

16. Calen subvencions a les revistes acadèmiques autòctones que tinguin el català com a idioma vehicular, per tal de potenciar la normalització científica d'aquesta llengua; tanmateix, aquests ajuts no poden excloure les revistes que, al costat del català, incloguin articles en altres idiomes, ja que la producció científica s'expressa de manera

habitual, espontània i simultània en diverses llengües. Només així la ciència feta a Catalunya podrà entrar d'una manera menys difícil i més lògica en els circuits mundials de la difusió de la recerca, sense recórrer necessàriament al monolingüisme en anglès. La consolidació d'una sola revista acadèmica de geografia per al conjunt de les universitats i centres de recerca de Catalunya contribuiria, de ben segur, a aquest enfortiment i projecció.

L'aparició d'alguna revista d'alta divulgació (de l'estil de *L'Avenç* o, fins i tot, del *National Geographic*) que, bo i mantenint el nivell acadèmic adient, posés a l'abast d'un públic ampli els resultats de la recerca geogràfica, de ben segur que contribuiria a redreçar la deformada percepció popular que sovint hom té de la geografia, alhora que potenciaria la investigació feta al nostre país.

5. REPERTORI DE FONTS DOCUMENTALS A INTERNET

Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca:

<http://www10.gencat.cat/agaur_web/AppJava/catala/index.jsp>.

Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació:

<<http://www.aneca.es/>>.

Base de dades de recerca de la UB:

<<https://webgrec.ub.edu/>>.

Base de dades de recerca de la UdG:

<<https://webgrec.udg.edu/>>.

Base de dades de recerca de la UdL:

<<http://webgrec.udl.es/>>.

Base de dades de recerca de la URV:

<<http://webgrec.urv.es/>>.

Centre d'Estudis Demogràfics:

<<http://www.ced.uab.es/>>.

Comissió Nacional Avaluadora de la Activitat Investigadora:

<<http://www.mecd.gob.es/ministerio-mecd/organizacion/organismos/cnei.html>>.

Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya. Secretaria d'Universitats i Recerca:

<<http://www.gencat.cat/economia/ur/sur/>>.

Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT):

<<http://www.fecyt.es>>.

Institut d'Estudis Catalans:

<<http://www.iec.cat>>.

Institut d'Estudis Documentals sobre Ciència i Tecnologia (IEDCYT), adscrit al Centre de Ciències Humanes i Socials (CCHS) del Consell Superior d'Investigacions Científiques:

<<http://www.iedcyt.csic.es/>>.

Observatori de la Recerca de l'IEC. MERIDIÀ:

<<http://meridia.iec.cat/>>.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte:

<<http://www.educacion.gob.es/portada.html/>>.

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia:

<<http://geografia.uab.es/web/>>.

Universitat de Barcelona. Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional:

<<http://www.ub.edu/geofis/>>.

Universitat de Barcelona. Departament de Geografia Humana:

<<http://www.reactiva.cat/~ubgeohum/>>.

Universitat de Girona. Departament de Geografia:

<<http://www.udg.edu/depgeo/>>.

Universitat de Lleida. Departament de Geografia i Sociologia:

<<http://www.geosoc.udl.es/>>.

Universitat Rovira i Virgili. Departament de Geografia:

<<http://www.urv.cat/dgeo/>>.

6. PRECISIONS I AGRAÏMENTS

Excepte allí on s'indica una altra cosa, totes les dades i informacions fan referència al període comprès entre gener del 2003 i desembre del 2009. Excepte allí on s'indica una altra cosa, totes les taules són d'elaboració pròpia a partir de les dades que les fonts documentals citades ofereixen. Davant la progressiva desaparició d'anuaris estadístics i de memòries de recerca en format paper, la gran majoria de dades i informacions han estat extretes de les pàgines web institucionals de les universitats, els departaments universitaris, els centres de recerca i les administracions públiques: les característiques d'aquestes fonts documentals fan que molt sovint ofereixin informació incompleta o no sistematitzada que, malauradament, en ocasions, hom s'ha vist obligat a incorporar al present report; en tot cas, es tracta de la informació disponible i accessible entre gener del 2012 i juliol del 2012, període en què s'ha elaborat el present report.

Els autors agraeixen la col·laboració d'Hermínia Pujol Estragués (CED) i Núria Benach Rovira (UB) en l'obtenció de determinades dades de llurs respectives institucions. Rafel Llussà Torra (UdG), José Ignacio Muro Morales (URV), Àngels Pascual de Sans (UAB), Albert Pèlach Mañosa (UAB) i Pere Serra Ruiz (UAB) han llegit la versió provisional del report en el període d'exposició pública i han fet aportacions i esmenes que han enriquit el document final. Un agraïment especial està dedicat a Llorenç Arguimbau Vivó (Secretaria Científica, OR-IEC), per la seva plena disponibilitat, eficiència i amabilitat en tot el procés d'elaboració del present report.